

MILLIY ARMIYA – DINA YURT QALQONI, TINCHLIGIMIZ POSBONI!

"YAGONA VATAN, YAGONA XALQ BO'LIB,
YANGI HAYOT VA KELAJAK YARATAMIZ!"

VATANPARVAR

Yovlar yaqin
yo'lmagay
qo'rg'oningga

IJTIMOIY-SIYOSIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY,
HARBIY-VATANPARVARLIK GAZETASI

GAZETA 1992-YILNING
24-iyunidan chiqqan boshlagan
www.mv-vatanparvar.uz

2026-YIL 11-SENTABR
№37 (3203)

Uchrashuv

HARBIY XIZMATDAN

Harbiy xizmat har qaysi zamonda ham yigit zimmasidagi mas'uliyat, Vatan oldidagi azaliy burch bo'lib kelgan. Ayni shu davrda har bir yosh tartib-intizomga o'rganadi, yangi bilim va ko'nikmalarni egallaydi, o'z qobiliyatini namoyon etadi. Bugun Qurolli Kuchlarimizda yosh askarlarga ana shunday imkoniyatlar yaratilayotgani ham chuqur o'ylangan, kelgusida o'z samarasini beradigan istiqbolli qadamlardan biri bo'lmoqda.

Ayni shu maqsadda O'zbekiston Respublikasi mudofaa vaziri general-leytenant Shuxrat Xalmuxamedov Nukus garnizonida xizmat vazifalarini bajarayotgan muddatli harbiy xizmatchilar bilan ochiq muloqot o'tkazdi.

Uchrashuvda yosh askarlarning harbiy xizmatni o'tash jarayoni, xizmat intizomi, ma'naviy-ruhiy holati, shuningdek ularning kelgusidagi hayotiy rejalari bilan bog'liq masalalarga alohida e'tibor qaratildi. Samimiy va ochiq muloqot davomida harbiy xizmatchilarning fikr-mulohazalari tinglanib, ularni qiziqtirayotgan masalalar yuzasidan fikr almashildi.

Suhbat chog'ida muddatli harbiy xizmatchilar uchun yaratilayotgan keng imkoniyatlar, xususan bilim va ko'nikmalarni oshirish, zamonaviy kasb-hunarlarni egallash hamda harbiy

YANGI KASB VA KELAJAK SARI

xizmatdan keyingi hayotga puxta tayyorgarlik ko'rish masalalariga to'xtalib o'tildi.

Ta'kidlanganidek, davlatimiz rahbari, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondoni boshchiligidagi boshqa sohalar qatori, milliy armiyamiz saflaridagi harbiy xizmatchilar salohiyatini yanada oshirish, ularning jangovar shayligi va mahoratini yuksaltirish, yashash va xizmat majburiyatlarini ado etishlari uchun to'liq sharoitlar yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, muddatli harbiy xizmatchilarga o'zlar uchun yaratilayotgan imkoniyatlardan unumli va oqilona foydalanish, berilayotgan ta'lim va kasbiy ko'nikmalarni puxta egallash, vaqtni qadrlash hamda kelajak uchun aniq maqsadlar belgilash yuzasidan tavsiyalar berildi.

Ochiq muloqot davomida muddatli harbiy xizmatchilar o'zlarini qiziqtirgan savollar bilan murojaat qilib, fikr va takliflarini bildirdi. Darhaqiqat, bu kabi muloqotlar yosh askarlarning muammo va qiziqishlarini bevosita o'rganish, ular bilan yaqin muloqot o'rnatish hamda xizmat jarayonini yanada samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

BITTA ASKAR – BITTA KASB

Uchrashuvdan so'ng mudofaa vaziri **“Bitta askar – bitta kasb”** tamoyili asosida Vatan himoyachilari uchun yaratilgan sharoitlar bilan yaqindan tanishdi.

Mazkur tamoyil doirasida muddatli harbiy xizmatchilarning harbiy xizmatni o'tash bilan bir qatorda zamonaviy va mehnat bozorida talabi yuqori bo'lgan kasblarni egallashiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa askarlarning xizmat davrida olgan bilim va tajribasini kelgusida fuqarolik hayotida ham samarali qo'llashi uchun muhim zamin yaratadi.

Nukus garnizonida ham askarlarning qiziqishi va qobiliyatlaridan kelib chiqqan holda ularni kasbga yo'naltirish, nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan mustahkamlash uchun zarur sharoitlar yaratilgan.

Mudofaa vaziri har bir askarning tanlagan kasbini puxta egallashi, mashg'ulotlarga mas'uliyat bilan yondashishi va berilgan imkoniyatlardan samarali foydalanishi muhimligini ta'kidladi.

Mas'ullarga esa tashkil etilgan o'quv mashg'ulotlari sifatini yanada oshirish, yoshlarning qiziqish va qobiliyatlarini inobatga olgan holda kasbga yo'naltirish, shuningdek tanlangan mutaxassislik bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantirish ishlarini izchil davom ettirish yuzasidan tegishli ko'rsatmalar berildi.

Aslida bugungi askar – ertangi mutaxassis, oila boshlig'i va jamiyatning faol a'zosi. Shu bois uning harbiy xizmat davrida Vatan oldidagi burchini sidqidildan ado etishi bilan birga hayotda o'z o'rnini topishi uchun zarur bilim va kasbga ega bo'lishi muhim.

Nukus garnizonidagi uchrashuv va **“Bitta askar – bitta kasb”** tamoyili doirasida yaratilgan imkoniyatlar ham ana shu maqsadga xizmat qilmoqda. Zero harbiy xizmatni sharaf bilan o'tab, zamonaviy kasb va mustahkam ko'nikmalarni egallagan o'g'lonlar o'z kelajagini ishonchli qurish bilan birga mamlakat taraqqiyotiga munosib hissa qo'shadi.

Tahririyat

Mardlik

O'tgan tun salqin bo'ldi, sezdingizmi? Quyosh go'yo uzoqlashgandek. Ha, kunlar qisqarib boryapti. Endi xiyobonlarda yerga to'kilgan xazonlar ko'zga tashlana boshladi. Mayli, bari o'z vaqtida bo'lgani yaxshi.

Bularni qo'ying, aka. Tunov kuni ikkimiz xayrlashganimizdan so'ng III darajali serjant Akbar Ahmedov telefon qilib qoldi. U hamon Termiz garnizonida xizmat qilmoqda. Bilasiz, boshiga keyingi paytlarda ko'p sinovlar tushdi: o'g'li og'ir xastalikka chalingan edi. Hozirmi? Hozir ancha tuzuk. Ilohim, bu og'ir kunlar butunlay ortda qolgan bo'lsin.

Yana chalg'ib ketibman. Aslida Ahmedov bilan mashg'ulotlar xususida gaplashgan edik. U reja asosida harbiy xizmatchilar bilan o'tkazilgan o'quvlar haqida so'zlab berdi. Uni bilasiz-ku, har bir jarayonni eng mayda tafsilotlarigacha yodida saqlaydi. Suhbatdoshiga voqeani shunday yetkazadiki, go'yo o'sha manzara ko'z oldingizda jonlanadi.

Xullas, mashg'ulotlar Surxondaryo viloyatining Sherobod tumanidagi tog'li hududida bo'lib o'tgan. Ha, qoyalar bag'rida begona va notanish joyda vazifalar bajarilgan.

Bilasizmi, tog'da topshiriqlarni kutilganidek uddalash uchun faqat kuchning o'zi kifoya qilmaydi. Bu yerda tajriba, sabr va ziyraklik ham sinovdan o'tadi. Tik va silliq qoyalar, bahaybat toshlar, ingichka so'qmoqlar, shamolda bosh eggan daraxtlar, tomiri yer bag'riga chuqur singib ketgan archalar...

Kimdir aytgan edi, tog' begonaga osonlikcha yo'l ochmaydi, deb. Uning o'z qonun-qoidalari bor. Har bir qadam bunda o'lchanadi. Qisqasi, tog' bilan tillashish uchun uning har bir nafasini his qilish va shu bilan birga to'g'ri qarorga kela bilish talab etiladi. Qalbingizda o'chmas bir alanga lovullab turishi lozim. Shoshmang, bu qiyos emas. Haqiqatning o'zi.

Azamatlarmi? Boshdan boshlash uchun oxiriga bir nazar tashlash shart edi-da, aka.

Shu kuni Akbar aka bo'linma bilan birga harakatlangan. Uning ta'kidlashicha, shaxsiy tarkib to'satdan berilgan signal asosida jangovar shaylikka keltirilgan. Posbonlar zarur vositalar, o'q-dori va qurol-aslahalarini olib, belgilangan hudud tomon otlangan.

Qolganini Ahmedov tilidan bayon etaman.

BELGILANGAN POZITSIYA

Tong endigina oqarib kelayotgan mahal edi. Tog' bag'ridagi sukutni askarlarning nafasi va qadam toshlarga urilib chiqayotgan tovushigina buzib turardi. Havo sovuq va tiniq. Ko'ksingizni to'ldirib nafas olsangiz, tog'ning o'zi ichingizga kirib kelgandek bo'lardi. Biroq bu sokinlik aldamchi edi. Chunki oldinda ilon izi so'qmoqlari, sirpanchiq qoyalar, bir qadam xatoni kechirmaydigan jarliklar bor. Tog' bizga go'yo: "Kim ekaningni ko'rsat", deya turganday edi.

Chetga o'tib, yigitlarning yuzlariga, ko'zlariga birma-bir razm soldim. Birortasida charchoq, hadik va ikkilanish alomati yo'q. Aksincha, quvvatlari yanada toshib turardi. Har biri qanday mas'uliyatli vazifani bajarayotganini yurakdan his qilardi.

Guruhlarga bo'linib, shartli dushman joylashgan hudud tomon siljidik. Kamina o'ng tomondan harakatlanayotgan harbiy xizmatchilarga qo'shilib, 50 metr keladigan qiyalikka tirmashdik. Bir qarashda bu yerdan o'tishning iloji yo'qdek edi. Biroq tog'ning tilini tushungan odam unga qarshi kurashmaydi, ha, o'zini shunchaki vaziyatga moslashtiradi. Azamatlar ham xuddi shunday qildi. Birining qadamiga boshqasi moslashdi.

III darajali serjant Akbar AHMEDOV

EGALLANDI

Oldindagi orqadagini kuzatdi. Qiyalikda qo'l uzatildi, yelkaga suyanildi. Og'ir yuklar esa birzumga sheriklarning yelkasiga o'tdi. Har bir harakatda o'zaro ishonch bor edi.

Avvaliga begona va sovuq ko'ringan qoyalar endi yigitlarning qadamiga yo'l berayotgandi. Shunchaki, ular asl qonunni anglab, bir tan-u bir jon bo'lib harakatlanardi. Yuqoriga

Bu shunchaki mashg'ulot emasdi.

Bu yerdagi har bir harakat, yillar davomida to'plangan tajriba va kasbiga bo'lgan muhabbat, Vatan oldidagi farzandlik burchiga sadoqat ramzi edi. Ha, aynan shunday. Bugungi o'quvlarda qatnashayotgan azamatlar topshiriqlarni tongda boshlab, tunda tugatish haqida o'ylamasdi. Ular har bir soniyani o'zlari uchun bilim, yurt uchun esa qalqon ekanini yaxshi anglashardi.

Tushlikka yaqin pastga – qo'mondonlik punktiga qaytdik.

Aytgancha, bu yerda ham o'quvlarning ikkinchi qismi olib borilayotgandi. Og'ir qurollardan uzoq masofadagi nishonlar mo'ljalga olindi. Komandir shaxsiy tarkibni boshqarib, ularga aniq topshiriqlar berib turdi. Shartli dushman kuchlari, ularning soni va texnikalari bo'yicha to'plangan zaruriy ma'lumotlar, nishon koordinatlari razvedka guruhi tomonidan doimiy asosiy kuchga uzatilib turildi.

Yana bir guruh – merganlar bo'linmasi ham o'z vazifalarini a'lo darajada bajardi. Yigitlar shartli dushmanning yashirin kuchlarini mo'ljalga olib, safdoshlariga yo'l ochar edi.

Ha, bu jarayonni kuzatish shunchaki ko'ngilni quvontirdi. Har bir harakat, har bir qaror, har bir otilgan o'q – bir natija edi.

Akbar akaning shu yerga kelganda ovozi biroz titradimi yoki menga shunday eshitildimi, bilmadim, ishqilib, u jim bo'lib qoldi. Biroq uning har bir so'zida o'sha tog'ning sovuq shamoli, yigitlarning qat'iyati va harbiy birodarlikning iliqqligi sezilib turardi.

– Tog'da odamning faqat jismoniy tayyorgarligi emas, sabri ham sinaladi, – dedi bir muddat sukutdan so'ng Akbar aka. – Topshiriqni oldingizmi, uni oxirigacha yetkazishingiz kerak. Charchoq alomatimi, yo'nalish qiyinlashadimi, bu bahona bo'lmaydi. Ularning ta'siriga tushib, kasbimizga, qasamyodimizga, tanlagan yo'limizga zid bormaymiz.

Aka, Ahmedovning so'zlarida balandparvozlik yo'q edi. Ammo har bir gapi ortida o'sha kungi mashg'ulotning og'irligi, yigitlarning sa'y-harakatlari va mas'uliyati sezilib turardi.

Suhbat tugagach, ko'p o'yladim. Haqiqatan ham o'quvlar yuraklarni botir, bilaklarni chayir, ko'zlarni qaytmas qiladi. Ana shuning uchun ham bahodirlar maydonga otiladi.

Kapitan Shohrux SAIDOV,
“Vatanparvar”

ko'tarilganimiz sari nafas olish og'irlashishi ham o'z kuchini ko'rsatishga harakat qilardi. Qurol-aslaha va anjomlarning salmog'i yelkani bosar, oyoq ostidagi mayda toshlar esa har qadamda sirpanardi. Lekin hech kim to'xtamadi. Boisi jangovar tayyorgarlikning haqiqiy bahosi aynan shunday paytda bilinadi: qulay sharoitda hamma ham harakat qila oladi. Qiyinchilik kelganda esa kimning irodasi mustahkam va toblangani sinovdan o'tadi.

Nihoyat, manzildamiz.

Shartli dushman joylashgan hudud ko'zga tashlandi. Endi harakatlar yanada ehtiyotkor va aniq bo'lishi kerak. Ortiqcha shovqin topshiriqdan kutilgan natijaga ta'sir qilishi mumkin. Komandir guruhlarini ehtiyotkorlik bilan pozitsiyalarga joylashtirdi.

Bir muddat hamma jim bo'lib qoldi. Tog' ham sukutga cho'kkan. Faqat shamol archalar orasidan o'tib, g'uvullab sukutni tilka-pora qilardi.

Buyruq berildi.

Shundan keyin barchasi birzumda o'zgardi.

Biroz avval sokin va vazmin turgan tog' bag'rida harakat boshlandi. O'qlar yomg'iri yog'ardi. Qoyalar aks sado qaytarib, yigitlarni olqishlardi. Yovqurlar berilgan vazifaga muvofiq, ildam va kelishilgan tarzda oldinga siljidi.

Bugunimiz qahramonlari

ISHONCHNI OQLASH — ENG KATTA BURCH

Erta tongdan kimdir farzandini bog'cha yoki maktabga kuzatadi, kimdir kunlik yumushlarini rejalaydi. Ko'cha-kuyda odamlar o'z tashvishlari bilan shoshadi. Kimdir ishga, yana kimdir o'qishga. Hayot odatdagidek davom etaveradi. To'g'ri, bir qarashda bu oddiy kun. Ammo ana shu oddiy kunlarning ortida biz har doim ham o'ylab ko'ravermaydigan bir haqiqat bor — finchlik.

ulg'aydi. Uning bolalik yillari oddiy qishloq hayoti bag'rida, dala-dashtda kechgan bo'lsa-da, qalbidagi orzu va intilishlari ancha katta edi. Oiladagi tarbiya va kattalarning hayotiy o'g'itlari uning xarakteridagi qat'iyat va mas'uliyat tuyg'usini tobora mustahkamlab bordi.

– Oilada uch o'g'il, bir qiz voyaga yetganmiz. Uch o'g'ildan deyarli hammamiz otamiz yo'lini tutganmiz. Deyarli deganimning sababi – kichik ukam ham harbiy bo'lmoqchi bo'lganida, “Hammamiz xizmat safarida yursak, turli viloyatlarda xizmat qilsak, ota-onamizni oldida kim qoladi?” deya, bu yo'lni tanlashiga ruxsat bermaganmiz, – deydi Sunnatulla Hamroyev. Dadam Ichki ishlar vazirligiga qarashli qo'shinlarda xizmat qilgan. Onam ko'p yillar davomida tuman tez tibbiy yordam bo'limida hamshira bo'lib ishlagan. Biz farzandlarning hayotda o'z yo'limizni topishimizda, avvalo, otamning qat'iyati, onamning mehri va tarbiyasi asosiy poydevor bo'lgan. Shuning uchun ham ulardan bir umrga minnatdormiz. Dadamdan tashqari, amakilarim ham harbiy xizmatchi bo'lishgan. Shu bois yoshligimizdan Vatanga xizmat qilish, el-yurt oldidagi burchimizni sidqidildan ado etishni maqsad qilib ulg'ayganmiz.

Shuningdek, maktab davrlarimizda ustozlarimiz o'quvchilarni yaqin atrofdagi poligonlarga amaliy otish mashg'ulotlariga olib chiqishardi. Ana shunday mashg'ulotlarning birida viloyatimizdagi “Sazagan” dala-o'quv poligoniga bordik.

O'sha kuni poligonda kursantlar ishtirokida katta o'quv mashg'uloti o'tkazilayotgan edi. Kursantlarning berilgan topshiriqlarni tezkorlik, aniqlik va mas'uliyat bilan bajarayotgani menda katta qiziqish uyg'otdi.

Ana shu manzara qalbmida bolalikdan cho'g' bo'lib turgan qiziqishni yanada alangalatdi. O'sha kuni men harbiy xizmatning tashqi ko'rinishidagina emas, balki uning zamiridagi katta mas'uliyat va sharafni ham his qilgandek bo'ldim. Poligondan qaytar ekanman, xayolimda bir savol aylanardi: “Nega men ham shu yo'ldan bormasligim kerak?”

Shu voqeadan so'ng harbiy xizmatga bo'lgan qiziqishim oddiy havasdan aniq maqsadga aylana boshladi. Otamning hayoti va xizmat faoliyati men uchun o'rnak bo'lgan bo'lsa, poligonda ko'rganlarim ushbu orzumni mustahkamladi.

ORZUNI BURCHGA AYLANTIRGAN YO'L

– Maktabni tamomlashimga bir yil qolganda, harbiy fandani dars beradigan ustozimdan qanday qilib harbiy ta'lim muassasasiga kirish

mumkinligini so'rganman. U esa ozg'in bo'lganim uchunmi yo boshqa sababdanmi sendan harbiy xizmatchi chiqmaydi degan javobni bergandi. “Nega mendan harbiy chiqmas ekan” deya harbiy bilim yurtiga kirish uchun o'z ustimda tinmay ishladim.

Mehnatlarim zoye ketmadi. 1998-yilda Samarqand oliy harbiy avtomobil qo'mondonlik-muhandislik bilim yurtiga hujjatlarimni topshirdim. Sinovlardan muvaffaqiyatli o'tib, o'qishga qabul qilindim.

Shu tariqa hayotimda yangi va mas'uliyatli davr boshlandi. Harbiy ta'lim dargohidagi ilk kunlarimdan oq tanlagan kasbimning yuksak intizom, matonat va Vatanga sadoqatni talab etadigan sharaflil yo'l ekanini chuqur anglay boshladim. Bilim yurtida olgan har bir sabog'im, ustozlarimdan eshitgan har bir nasihat va mashg'ulotlarda orttirgan ko'nikmalarim kelgusidagi xizmat faoliyatim uchun mustahkam poydevor bo'lib xizmat qildi.

Bugun o'sha davrlarga nazar tashlar ekanman, bilim yurtiga kirib kelgan oddiy soddagina yigit bilan bugungi xizmat tajribasiga ega inson o'rtasidagi yo'l naqadar mashaqqatli va sharaflil kechganini his qilaman. Ammo bu yo'ldagi har bir qiyinchilik meni tobladi, har bir sinov esa yanada kuchli bo'lishga undadi.

2002-yili bilim yurtini tamomlab, harbiy xizmatni Qashqadaryo viloyatining Muborak shahridagi harbiy qismlardan birida guruh komandiri lavozimidan boshlaganman. Ortga nazar tashlaydigan bo'lsam, shu kungacha guruh komandiri, vzvod komandirining o'rinbosari, vzvod komandiri, brigada shtab ofitseri, shtab boshlig'ining o'rinbosari, shtab boshlig'i, qism komandiri lavozimlarida bundan tashqari, obyekt komendaturasi va tarbiyaviy va mafkuraviy ishlar yo'nalishida xizmat qildim. O'tgan yillar davomida tajriba va malaka oshirishdan to'xtamadim. Mehnat, izlanishlarim besamar ketmadi. Xizmatim bir necha bor e'tirof etildi.

2011-yili “O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining 20 yilligi” ko'krak nishoni, 2021-yili “O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining 30 yilligi” ko'krak nishoni, O'zbekiston Respublikasi mudofaa vazirining III darajali “Namunali xizmatlari uchun” ko'krak nishoni, ikki marotaba “O'zbekiston Respublikasi mudofaa vazirining esdalik nishoni” hamda O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurorining “O'zbekiston Respublikasi prokuraturasiga 30 yil” esdalik nishoni bilan taqdirlanganman.

Ushbu mukofotlarni men shunchaki ko'krakka taqiladigan nishonlar emas, balki Vatan oldidagi

burchimni sidqidildan ado etish yo'lidagi mehnatlarimga berilgan yuksak baho deb bilaman.

Erishgan har bir yutug'im meni yanada mas'uliyatli bo'lishga, kasbimga sadoqat bilan yondashishga undaydi. Bugun ortga nazar tashlar ekanman, bosib o'tgan yo'limdagi har bir sinov va mashaqqat o'zining qimmatli sabog'ini berganini his qilaman. Eng muhimi, bugungi natijalarimni jamoadoshlarimning ishonchi, ustozlarimning o'g'itlari va oilamning doimiy qo'llab-quvvatlashi bilan bog'layman.

MARD YIGITNING QO'RG'ONI

Qahramonimiz shu kungacha erishgan barcha yutuqlari ortida katta tayanchi va suyanchi borligini e'tirof etib, “Bu mening oilam – mustahkam qo'rg'onim”, dedi faxr bilan. Ha, u xizmatda qanchalik qat'iyatli va qattiqqo'l bo'lmasin, oila davrasida mehribon ota, g'amxo'r turmush o'rtoq, mas'uliyatli oila boshlig'i. Yuqoridagi yutuqlarga erishishida ham oilasining ishonchiga suyangan.

Oilamning ruhiy quvvati va doimiy qo'llab-quvvatlovi bo'lmaganida, balki bugungi yutuqlarimning ko'piga erisha olmagan bo'lardim. Ularning ishonchi menga doim kuch bag'ishlab kelgan. Insonning ortida uni tushunadigan, qo'llab-quvvatlaydigan va har bir qadamiga ishonadigan yaqinlari bo'lsa, u har qanday sinovni mardonavor yengib o'tishga qodir bo'ladi.

Darhaqiqat, bugun davlatimiz tomonidan harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolariga alohida e'tibor qaratilib, ular uchun keng imkoniyatlar yaratilmoqda. Bu g'amxo'rlikni biz ham o'z hayotimizda his qilib kelyapmiz. Yaratilgan imkoniyatlardan oilamiz vakillari ham samarali foydalanmoqda. Katta qizim Farangizxon harbiy xizmatchilar farzandlari uchun ajratilgan qo'shimcha davlat granti asosida O'zbekiston davlat jahon tillari universitetining ikkinchi bosqichida tahsil olmoqda.

Qizimning talaba bo'lib, o'zi qiziqqan sohasi bo'yicha tahsil olayotganini ko'rish meni nafaqat ota, balki harbiy xizmatchi sifatida ham quvontiradi. Berilayotgan bunday e'tibordan odamning yanada shijoat bilan xizmat qilgisi keladi. Yurt ravnaqi yo'lida bor kuch-g'ayratingni ishga solishni istaysan.

Bugun bir narsani aniq bilaman: Vatan degan inson kam bo'lmaydi! Kechagina oddiy qishloqning sodd bolasi edim. Bugun esa yelkamda podpolkovnik unvoni, ko'ksimda Vatanning yuksak mukofoti! Bu yo'l ota-onamning duolari, oilam ishonchi, ustozlarimning o'g'itlari, mehnatim, sadoqatim yo'lidir!

**Leytenant
Mansurbek JABBOROV,
“Vatanparvar”**

HARBIYLIKKA OSHNO BOLALIK

1981-yilning 13-fevral kuni Samarqand viloyatining Oqdaryo tumani Pilol qishlog'ida tug'ilib o'sgan qahramonimiz bolaligidanoq mardlik va sadoqatni o'ziga yo'ldosh bilib

Inson qadri uchun

Vatan — omonat

“Ma’naviyat kuni” doirasida Bosh prokuraturada navbatdagi ma’rifat soati bo’lib o’tdi...

E’tirof etish kerak, Bosh prokuraturada tashkil etilayotgan bu kabi tadbirlar oldindan va maqsadli rejalashtirilgani, ayniqsa mavzular jamiyat va davlat hayotidagi muhim voqeliklar, shuningdek amaliyotga doir chuqur tahlil va istiqbolli prognozlariga asoslangani bilan alohida ahamiyatga molik. Muloqot va uchrashuvlarga o’z sohasining yetuk ustasi bo’lgan davlat va jamoat arboblari tashrif buyurishi esa tadbirlarning yuqori saviyasini yanada yuksaltirmoqda.

Bu gal ham shunday bo’ldi. O’zbekiston Respublikasi Ma’naviyat va ma’rifat markazi rahbari, siyosiy fanlar doktori Otabek Hasanov ishtirok etib, Prezidentimizning O’zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining 35 yilligiga bag’ishlangan tantanali marosimdagi nutqining mazmun-mohiyati, davlat siyosati markazida bo’lgan “Inson qadri uchun” tamoyilining ahamiyati va zamonaviy rahbarning ma’naviy qiyofasi masalalarida so’z yuritdi.

Ma’ruzada ko’tarilgan masalalar dolzarbligi va hayotiy misollar orqali asoslantirib berilgani bilan barchaning diqqatini tortdi. Qolaversa, fikrlarni tinglar ekanmiz ularga hamohang ravishda beixtiyor muayyan xulosalar ko’ngildan o’tdi.

Hozir ma’ruzada keltirilgan asosiy fikrlardan ayrimlariga o’z mulohazalarimiz bilan qisqacha to’xtalib o’tsak (*ma’ruzachining fikrlari aynan so’zma-so’z keltirgani bo’yicha emas, balki yodda qolgan va jumlagi solingan so’zlar bilan matnga tushirildi*).

Kelgusi o’n yillik “Milliy yuksalish davri” bo’ladi...

Bu yil mustaqilligimizning shonli 35 yilligini katta tantanalar bilan nishonlayapmiz. Kuni kecha “Yangi Toshkent”da o’tgan bayram tadbirida Prezidentimiz xalqimizga o’z tabrigini yetkazar ekan, mamlakatimiz taraqqiyotning mutlaqo yangi davriga qadam qo’yayotganimizni mamnuniyat bilan ta’kidlab, keyingi o’n yillikni “Milliy yuksalish davri” deb e’lon qildi. Bu borada kelgusi yillarda inson qadrini yanada yuksaltirish yo’lida amalga oshiriladigan yettita milliy dasturni belgilab berdi.

Milliy yuksalish, bir so’z bilan aytganda, nafaqat davlatning, jamiyatning, har bir fuqaroning umummilliy maqsadi va mas’uliyatidir. Shubhasiz, har bir sog’lom ma’naviyatli inson o’z bilimi, Vatanga sadoqati va fidoyiligi bilan bu tarixiy umummilliy harakatga hissa qo’shadi va yangi islohotlar farovon hayotimiz ertasini yanada

charog’on etadi. Zero hamjihatlik bor joyda kuch, mehnat bor joyda baraka, bilim bor joyda taraqqiyot bo’ladi.

Mustaqillik nima?!

Mustaqillikning ilk yilida birinchi sinfga borgan ilk kunim uyga qaytib kelib bobomga shu savolni berdim. Bobom kolxozda ishchi bo’lib ishlardi. U kishi uzoq o’ylanib, “Qo’rqmay orzu qilish, katta maqsadlar qo’yish degani bo’lsa keragov...” deb javob bergan edilar...

Bobo naqadar oddiy, lekin falsafiy javob berganiga ich-ichimizdan amin bo’ldik. Shu onda beixtiyor quyidagilar xayoldan o’tdi: darhaqiqat, istiqbol bu hurlik, milliy davlatchiligimizning tiklanishi, ko’p millatli o’zbek xalqining irodasi, o’z ona tilimizda erkin so’zlashish huquqi, so’z erkinligi, haqiqatni baralla aytish jur’ati, adolat tantanasi, davlatimizning dunyo hamjamiyatida suveren maqomi, tinchlik, erkin bilim olish, teng huquqlilik, milliy qadriyat va an’alarimiz, tarixiy ma’naviy va madaniy merosimiz, kelajakka bo’lgan ishonch...

Qisqacha aytganda, bu jonajon Vatanimizning o’z ovozi, o’z so’zi, o’z taqdiri, o’z tanlovi va o’z istiqboliga ega bo’lishidir. Mustaqillikning haqiqiy qadrini anglash uchun uni faqat tarixiy sana yoki bayram sifatida emas, har lahza his etib yashash lozim, chunki u ajdodlarimizdan qolgan va 3 ming yildan ziyod tarix qa’ridan bizgacha yetib kelgan buyuk ne’mat, qolaversa uni asrash, mustahkamlash va kelgusi avlodlarga yanada qudratli holda yetkazish talab etiladigan muqaddas burch va milliy mas’uliyatdir.

Vatan – omonat...

Darhaqiqat, Vatan – bu bizdan boshlangan tushuncha deb emas, balki ajdodlar asrab-avaylagan, bizga ishonib topshirgan va biz ham o’zimizdan keyingilarga topshirishimiz shart bo’lgan ulug’ ne’mat. Muhimi, omonatni qabul qilgan insonda unga egalik qilishdan oldin uni asrash va kelajakka yetkazishdek burch va mas’uliyat yuzaga keladi. Vatan ham shunday. Biz uning tuprog’iga, suviga, havosiga, tabiatiga, tarixiy obidalariga, tili va qadriyatlariga, tinchligi va osoyishtaligiga, qo’yingki, zarra gardiga ham e’tiborsiz bo’lishga haqqimiz yo’q. Chunki bugun bizga tegishli bo’lgan muqaddas ne’matlar aslida ajdodlardan omonat va kelajak avlodning haqqi. Omonat bo’linmaydi va keyingi avlodlarga bus-butun yetkazilishi lozim.

Buning uchun muhtaram Prezidentimiz ta’biri bilan aytganda, har birimiz vatanparvar bo’lishimiz

kerak. Vatanimizning ma’naviyatini asrash, tilini e’zozlash, tarixini bilish, tabiatini muhofaza qilish, qonunlarga hurmat bilan va ularga rioya qilib yashash, halol mehnat qilish, jamiyat taraqqiyotiga munosib hissa qo’shish bilan Vatanga cheksiz sadoqatni namoyon etish muhim.

Ertamiz egalariga, albatta, obod go’shalar, zamonaviy binolar va ravnaq topgan tinch mustaqil yurt bilan birga ma’naviyati sog’lom jamiyatni, asrab-avaylangan boy tabiatni, shonli tarix, milliy g’urur, milliy o’zlik va vatanparvarlik ruhini ham qoldirishimiz kerak. Bu hayotiy rishta uzilmasligi shart, zero Vatanning buyukligi va bardavomligi ham avlodlar o’rtasidagi ana shu burch, mas’uliyat va sadoqatga bog’liq.

Shuning uchun biz – Vatannikimiz, desak, fikrimizcha to’g’ri bo’ladi. Chunki biz uni asrash, obod qilish va ajdodlardan qabul qilganimizdan-da go’zal, tinch va farovon holda kelajak avlodga topshirish uchun dunyoga kelganimiz.

Maktablarda davlatimiz madhiyasi jo’r bo’lib jonli ijro etilishi qalblarda Vatanga muhabbatni oshiradi...

Haqiqatan ham, davlatimiz madhiyasiga bo’lgan ehtirom – bu Ona Vatanimizga bo’lgan cheksiz muhabbat va sadoqatning yuksak ifodasi. Uni bolalikdan qalbga singdirish, har bir so’zi, ohangini muqaddas bilish va unga hurmat ko’rsatish – yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning muhim shartlaridan biri. Shu bois maktablarda o’quvchilar davlat madhiyasini jonli ovozda, bir tan-u bir jon bo’lib, faxr va iftixor bilan ijro etishi milliy ruhni yuksaltiradi.

Ma’naviyatli inson o’zgarishlarni, avvalo, o’zidan boshlaydi...

Oltin qoida. Har kim ma’naviy sog’lom bo’lishi va bu yo’ldagi o’zgarishlarni, birinchi galda, o’zi ibrat bo’lgani holda oilasidan, mahallasidan, qarindosh, do’st va o’zi faoliyat yuritayotgan jamoasidan boshlashi kerak.

Shu fikr bilan mushohadalarimizga xotima yasamoqchimiz. Chunki avval boshda ta’kidlaganimizdek, ma’ruzada juda ko’p va xo’p fikrlar bo’ldi, biz faqat ayrimlarini qalamga oldik va har bir fikr bo’yicha soatlab mulohaza yuritish mumkin.

Vatan va xalq xizmatidagi har bir ishimizda, avvalo, o’zimiz namuna ko’rsatishimiz kerak...

O. Hasanov ma’ruzasini gulduros qarsaklar sadosi ostida yakunladi.

Bu kabi ma’rifat soatlari mavzu doirasidagi bilimlar yanada boyishida, bu boradagi mulohazalar mustahkamlanishida, qolaversa olingan xulosalar faoliyatda dasturilamal bo’lib xizmat qilishida hayotiy saboq vazifasini o’taydi.

Oybek SULTONOV,
Bosh prokuratura boshqarma
boshlig’i o’rinbosari.
Botirbek SOBIROV,
O’zbekiston Respublikasi
Harbiy prokurorining katta
yordamchisi

Bir siqim tuproq

Bir siqim tuproq – kindik qoni to'kilgan zaminning bir parchasi, bu uyimizning hidi, onalarimiz allasi va bolalik xotiralarimiz demak. Bir siqim tuproq – insonning o'zligi, tarixi, eng asosiysi – Vatan deb atalmish muqaddas zamin bilan bog'liq mangulik ramzi. Zamin qadri va inson mas'uliyatini ifoda etuvchi ushbu jumla qadr-qimmatini shunchalik bebahoki, uni hech qanday boylik bilan qiyoslab bo'lmaydi.

Mangulik ramzi: Vatan tuprog'ining qudrati va muqaddasligini Jaloliddin Manguberdi yoki Zahiriddin Muhammad Bobur misolida yaqqol ko'rishimiz mumkin. Chingizxon qo'shinlariga qarshi mardonavor jang qilgan sulton Jaloliddin Manguberdi yurtini tark etishga majbur bo'lganida, o'zi bilan bir hovuch tuproqni olib ketgani haqida ma'lumotlar bor. Vatan sog'inchidan alam chekib, yot ellarda yurganida, u har kuni o'sha yurt tuprog'ini ko'ziga surtar va undan kuch-quvvat olgan ekan. Ushbu bir siqim tuproq sultonga ota yurtini, unda qolgan g'ururini va ozodlik uchun kurash mas'uliyatini eslatib turgan. O'zga yurtda buyuk imperiyaga asos solgan Zahiriddin Muhammad Bobur tug'ilib o'sgan zamin sog'inchidan qattiq aziyat chekkanini o'z ijodida takror-takror ifodalagan.

*Keldi ahbobg'a yig'lashib ko'rishmak chog'i,
Bir-birimizga to'kib ko'zdan yosh-u dil dog'i.
Musofirlikda dil orom topmas aslo,
Qani, u jonajon o'lkam, qani yurt bog'i?*

Vatan siyrati: jahon kezgan, dunyoning eng go'zal va zamonaviy shaharlarini ko'rgan odamdan so'rang: "Sizni o'sha yoqlarda nima ushlab tura olmadi?" U hech ikkilanmay: "So'lim go'shalar ko'p, ammo u yerda mening ildizim yo'q, u yerning tuprog'i meni tortmadi", deb javob beradi. Inson qayerda tug'ilmasin, kindik qoni to'kilgan zamin uni o'ziga ohanrabodek tortib turaveradi. Negaki, u tug'ilishimizdan boshlangan hayotimizning so'nggi manzili hamdir. Buni xalq tilida yurt sog'inch deb ko'p bora eshitganmiz va ko'pchiligimiz bu holatni musofirchilikda boshimizdan kechirganmiz.

Chet elga safarga ketuvchilarga yoki musofirlikka yuz tutganlarga ota-bobolarimiz, onalarimiz bir hovuch tuproq tutganini ko'rganmisiz? Bu shunchaki eskicha qarash yoki irim-sirim emas. Bu umuminsoniy tushuncha, o'zlikni unutmaslik, yot ellarda sog'inchga madad bo'lguvchi Vatan gavharidir.

O'zbekiston xalq shoiri Sirojiddin Sayyid qalamiga mansub ushbu jumlar bu gavharning qanchalik bebaho ekanidan dalolat beradi:

*Bir qarich yer, bir hovuch xok – asli u qismat,
Har zarrada yashiringan ming bitta hikmat.
Cho'lda o'sgan tikan hamki, yurt uchun davlat,
Har bir xasi, har bir toshi – Vatandir asli.*

Qadriyatlar transformatsiyasi: bugungi kunda ko'pchilik yoshlar xorijga ketishni, go'zal va zamonaviy shaharlarda yashashni orzu qiladi. Ammo inson yoshi ulg'aygani sari dunyoviy hashamatlar o'z qiymatini yo'qotadi va inson eng oddiy, ammo eng muqaddas narsaga – o'z zaminiga talpina boshlaydi. Dunyoning qaysi burchagida bo'lmaylik, oyog'imiz ostidagi tuproq shunchaki "loy" emas, balki ajdodlar xotirasi va ruhi yashaydigan muqaddas zamin ekanini unutmasligimiz lozim.

Har bir shaxs o'zligini anglab yetganida tilga, e'tiqodga, gapga, hislariga bo'lgan sodiqligini hech qachon yo'qotmaydi. Shu sadoqat tufayli inson o'zligini asraydi, qadriyatlarini yo'qotmaydi. Qanday holatda bo'lishidan qat'i nazar, ildizini unutmaydi. Yuqoridagi fikrlar qanchalik to'g'ri ekanini Erkin Vohidovning "Sadoqat" nomli she'rida yaqqol ifodalab berilgan:

*Keksa qarag'ayning
Ildizin ochib,
Tortdilar qo'sh arqon solib belidan.
Lekin u tuproqqa panjasin sanchib,
Sira qo'zg'almasdi
Ungan yeridan...
Nihoyat, gurs etib yerga quladi,
Butab, so'ng ko'tarib ketdilar,
biroq – U o'z panjasida olib jo'nadi
Yashagan yeridan bir siqim tuproq.*

She'rda kekxa qarag'ay tasviri orqali insonning o'zi tug'ilib o'sgan yurti, muqaddas qadriyatlar, Vatanga bo'lgan muhabbati ramziy tarzda ifodalanadi.

Bu bir siqim tuproq – ona zaminning, o'zligimizning, Vatanga bo'lgan muhabbatimizning timsoli. Chet ellarga ketayotgan, muhojirlik yo'lini tanlayotgan har bir inson uchun bu she'r ibratli dars bo'lishi mumkin. Chunki qayerda bo'lmaylik, qanday sharoitda yashamaylik, o'zligimizni, ildizimizni unutmasligimiz lozim. Bu Vatanga, tug'ilib o'sgan zaminga nisbatan sadoqatning eng oliy ko'rinishidir.

Serjant Sherzod ALIYEV hikoyasi:

– Balki, ishonmassiz, bir safar berilgan topshiriqni bajarish uchun qamishzorlar orasida yetti oy yashashimga to'g'ri kelgan. Zax suyaklarimdan o'tib ketishiga, hasharotlarning tinimsiz chaqib tashlashiga ko'nikdim. O'shanda o'zim o'tirgan balchiq aralash bir parcha yerning qanchalik muqaddasligini anglab yetdim. Shu vaqt oralig'ida kichik farzandim Muhammadali tug'ilgan ekan. Xushxabarni uyga borganimda eshitdim. Kimgadir bunday quvonchli kunda oilam davrasida bo'lmaganim erish tuyular. Ammo o'shanda ortimda Vatanim, xalqim, yaqin insonlarim turganini bir lahza bo'lsa-da, xayolimdan ketmadi. Bu holat mening jangovar topshiriqni bajarishimda matonatimni, Vatanga bo'lgan sadoqatimni yana bir marta sinovdan o'tkazdi. Shuning uchun bo'lsa

kerak, yolg'iz qolgan paytlarim sevimli shoirimiz Mahmud Toirning mana jumlarini xirgoyi qilib yurishni odat qildim:

*Onamdek azizsan, otamdek ulug',
Quchog'ing jannatning o'zginasidir!*

"Ortimdan bir siqim tuproq soladigan farzandim bor..." Mana nima uchun nuroniy otaxonimiz, onaxonimiz ushbu jumlarini yoshlar davrasida takror-takror aytishar ekan! Har safar yoshlik davrimni eslaganimda ushbu jumlaning butun mohiyati ko'z oldimda gavdalanadi. Ular o'zlaridan keyin mehr-oqibatli, tarbiyali avlod qolishini niyat qilib shunday deyishar ekan. Bir so'z bilan aytganda, bosib yurgan, ba'zan oddiy chang-to'zon, toshloq, balchiq deb bilgan zaminimizning har bir zarrasini barchamiz ko'z qorachig'imizdek asrashimiz lozim. Chunki u eng katta boyligimizdir. Oddiy qilib aytganda, rizq-nasibamiz manbai bo'lgan tuprog'imizning muqaddasligini bobolarimizdek, momolarimizdek kelajak avlodga uqtirib borishni unutmasligimiz kerak.

Surxondaryolik otaxon voqeasi:

Har bir davrning bir siqim tuproqqa aloqador juda ko'p ta'sirli va hayotiy voqealari mavjud. Ulardan biri surxondaryolik otaxon voqeasidir. Bundan bir necha yil avval Toshkent xalqaro aeroportida, AQShga (*Nyu-Yorkka*) uchib ketayotgan yo'lovchilarni bojxona tekshiruvidan o'tkazish jarayonida sodir bo'lgan.

Nazorat punktida yoshi bir joyga borib qolgan, Surxondaryo viloyatidan bo'lgan bir otaxonning yuklari ko'zdan kechirilganida, bojxona xodimlari uning yo'lxaltasida shubhali zich va dumaloq shakldagi bir narsani payqab qolishadi. Ziyrak posbonlar maxsus qoidalariga ko'ra, yo'lovchi otaxondan o'sha buyumni ko'rsatishni so'raydi.

Otaxon yo'lxaltani ochib, ichidan oq matoga o'ralgan buyumni chiqaradi. Tugun ochilganida esa uning ichidan bojxonachilar kutgan taqiqlangan narsa emas, oddiygina qum aralash qo'ng'ir tuproq bor edi.

Bojxona xodimi hayron bo'lib so'raydi:

– Otaxon, o'g'lingiznikiga Amerikaga ketyapsiz. U yerda hamma narsa bor bo'lsa, bu bir hovuch tuproqni nima qilasiz? Baribir u yoqqa tuproq olib kirish taqiqlangan, aeroportdayoq olib qo'yadi.

Shunda otaxonning ko'zlari yoshlanadi va u shunday javob beradi:

– Bolam, men u yoqqa farzandlarimning, nabiralarimning diydori uchun ketyapman. Lekin yoshim saksondan oshdi. Odamning soati aniq emas. Bordi-yu, o'sha yot ellarda omonatni topshirib qo'ysam, bolalarimga vasiyat qildim: mana shu tuproqni mening qabrim ustiga sepishadi. Odam tuproqdan yaratilgan, bolam. Kindik qonim to'kilgan, bobolarim yotgan mana shu Surxon zaminining bir siqim tuprog'i qabrimda menga Vatan hidini berib tursin, deymam...

Bu gapni eshitgan atrofdagi yo'lovchilar, bojxona xodimlari ma'yus tortadi.

Har bir davlat aeroportlarida, chegara nazorat punktlarida tuproq olib chiqib ketilishi qonunan taqiqlanadi. To'g'ri, tuproqning aeroportlardagi va chegaralardagi bojxona tekshiruvidagi taqiqi fitosanitariya qoidalariga ko'ra cheklansa-da, ko'pchilik buni ramziy ma'noda davlatning sarhadi, millatning sha'ni va mulki sifatida e'tirof etadi.

Bir siqim tuproqni qo'lingizga olib, unda ajdodlar izi, Vatan isi va kelajak umidi bor ekanini his qilsangizgina, kindik qoningiz to'kilgan zaminni butun borlig'ingiz bilan qalban seva olasiz. Zero Vatanga bo'lgan muhabbat o'sha bir siqim tuproqni ardoqlashdan boshlanadi. Bu hayotning asl mohiyatidir.

Mulohaza

FARZANDIM KELAJAGIGA BEFARQ EMASMAN

Ota-onalarni ikkilantirayotgan savollarga javob qidirib har ikki dargohda o'quvchilarga ta'lim berib kelayotgan ustozlar hamda farzandlari o'sha dargohni tark etgan ota-onalarning fikr-mulohazalariga quloq osdik.

Sherzod XAYRULLAYEV:

– Farzandim kelajagiga befarq bo'lmagan holda uni doim nazoratda ushlashga harakat qilaman. To'g'ri, tirikchilik, xizmat safarlari va qo'shimcha tashvishlardan ortib nazoratga vaqt ajratish oson bo'lyapti. Shuning uchun qizimni xususiy maktabga berishga qaror qilgandim. Oradan besh yil vaqt o'tishiga qaramay, farzandimda jiddiy o'zgarish sezmadim. Hatto, ukamning davlat maktabida o'qiyotgan farzandi bilan ilm darajasi bir xil. Keyin esa o'ylab qoldim: har oy 4 million 600 ming so'm pul to'layapman, ammo natija juda yuqori emas. Unda shuncha mablag'ni havoga sovurayotgan bo'lamanmi, degan o'y menga tinchlik bermadi. Agar uch mahal ovqatlanishi uchun to'lov qilayotgan bo'lsam, uyda ham o'sha taomni tayyorlab berishim mumkin-ku. Nima qilish kerak degan savol, ko'p vaqt o'ylandim. Ajablanarlisi, davlat maktablari 1-iyundan yozgi ta'tilga chiqqan bo'lsa, Qizim Bahora borayotgan dargoh 1-iyuldan boshlab ta'til berilishini e'lon qilgandi. Nega degan savolga ma'muriyat "Maktabimizning reja dasturiga muvofiq" degan jo'n va oddiy javob bilan cheklanishdi. To'lov kunlari uch-to'rt kunga kechikadigan bo'lsa, darrov telefon qiladi. Muddatni aniqlashtirib, va'dangizni ham oladi. Yomoni, pul o'tkazmasangiz alaloqibat bolangiz uchun maktab eshiklari yopiladi. Tushunib yetdimki, xususiy maktab bu biznes degani ekan. Shuning uchun hech ikkilanmasdan yangi 2026/2027-o'quv yilidan boshlab farzandimning o'qishini davlat maktabida davom ettirishni istadim. Endi, qizim uchta fandan qo'shimcha tayyorlov kurslariga borsa va har bir fan uchun oyiga 500 ming so'm

Yangi o'quv yili boshlanarkan, ko'pchilikni bir savol qiynaydi. Maktabga qadam qo'yayotgan farzandini xususiy ta'lim dargohida o'qitgan afzalmi yoki davlat maktabida? Har ikkisining ham foydali tomoni bo'lishi bilan bir qatorda, salbiy jihatlari ham mavjud.

to'lov qilgan taqdirimda ham 1 million 500 ming so'm bo'lar ekan. Shundayam oila daromadiga salkam uch million so'm tejash imkoniga ega bo'lyapman. Natijaga kelsak, albatta yuqori bo'lishiga ishonaman.

Nafosat NASULLAYEVA, o'qituvchi (davlat maktabi):

– Men ikki turdagi ta'lim muassasalarini keskin bir-biridan ajratmagan bo'lardim. Chunki ikkisida ham ertamiz egalari bo'lgan yoshlar ta'lim oladi. Ularga men kabi oliy ma'lumotga ega o'qituvchilar dars beradi. Ammo ayrim yondashuvlar borki, uni o'zgartirmasdan turib, ota-onalarning ikki turdagi maktabdan birini tanlay olmayotgani meni ajablantiradi. Bitta narsani tan olish kerak: boshlang'ich ta'limda tahsil olayotgan bolajonlarning har ikki maktabda ham darajasi deyarli bir xil. Bunga sabab boshlang'ich ta'limni egallayotgan bolalarga ota-onalarning befarq emasligi. Lozim bo'lsa, o'qituvchi bilan tengma-teng ishlashida. Bu nima degani? Ustoz hamda ota-onalar o'rtasida doimiy aloqa o'rnatilgani ijobiy natija keltiradi. Boshlang'ich ta'lim haqiqatdan ham juda nozik va e'tibor qaratiladigan palla. Har ikki tomon o'z burchini sidqidildan bajarishi oqibatida bola yaxshi o'qiydi. Chunki maktabda ham, uyda ham doimiy nazorat bor. E'tiborda bo'lgan o'quvchi harakatdan to'xtamaydi. Ustozning mehri va yaqinlarning mehri har qanday zamonaviy jihozlardan ustun ekaniga aminman.

Biroq o'quvchi boshlang'ich sinfni tugatganidan keyin ota-onalarning farzandlari oldiga qo'ngan talabi sezilarli darajada susayadi. E'tibordan chetda qolgan bola esa asta-sekin ta'lim olishga, berilgan vazifalarni bajarmaslikka odatlanadi. O'yinqaroqlik kuchayib boradi. Eng achinarlisi shundaki, bu holat o'qishga ishtiyoqi bo'lgan o'quvchilarga xalaqit beradi. Qarabsizki, tartib bo'lmagandan keyin, olingan bilim yo'qola boshlaydi. O'quvchini tartibga chaqirish uchun ustozlari tomonidan berilgan tanbehga ota-onalar teskari

reaksiya berishadi. Natijada muvozanat o'sha yerdan buzilishni boshlaydi. Oradan besh yil o'tgandan keyin farzandi 10-sinfga chiqadi. Endi, ota-onaning esiga jigargo'shasini oliy ma'lumotli qilish kerakligi "yodiga" tushib qoladi va darrov tayyorlov kurslariga qatnashi uchun harakatni boshlaydi.

Qachon ko'rdingiz xususiy maktabda o'qituvchi bilan o'quvchi o'rtasida bo'lib o'tgan janjalni? Ijtimoiy tarmoqlar davlat maktablaridagi kelishmovchiliklar bilan to'lib ketgan. Nima uchun xususiy maktablarda deyarli bu hol uchramaydi? Sababi oddiy, chunki yaxshigina mablag' evaziga o'qiyotgan bola doimiy nazoratda va ta'lim berayotgan ustozlar hurmatda. "Arzonning oshi tatimas", degan naqlni eshitmagan inson bo'lmasa kerak. Tekin bo'lgandan keyin qadr bo'larmidi. O'zim faoliyat yuritayotgan maktabdagi ustozlarning darajasini yaxshi bilaman. Ular hatto xususiy maktab ustozlaridan ham tajribali va salohiyatli. Faqat ularga ziyo tarqatishi uchun imkon yaratib berish kerak, xolos. Buni ota-onalar ishtirokisiz amalga oshirib bo'lmaydi. Ularning doimiy asossiz aralashuvi ko'pincha salbiy natijalar kelib chiqishiga sabab bo'lmoqda.

Sardor HIKMATOV:

– O'g'lim davlat maktabida o'qiyotgan edi. Niyatim o'qishini ko'chirish emasdi. Ammo oxirgi paytlarda sinf va maktabdagi umumiy betartiblik, bolalarning boshboshdoqligi, sinfdoshlarining telefonidan keraksiz filmlarning topilgani xavotirga sola boshladi. Majburligimdan xususiy maktabni tanladim. Oradan bir yil o'tgan bo'lsa-da, farzandimda anchagina o'zgarishlarni sezgapman. Ingliz tili, matematika va boshqa aniq hamda tabiiy fanlardan o'zlashtirishlari ijobiy. Savol-javob qilib ko'rsam, mantiqiy fikrlashlarida ham o'zgarish katta. Qolaversa, ta'lim muassasasida qat'iy ratsionga rioya qilib tayyorlangan taomlar bolaning aqliy va jismoniy rivojlanishida muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda. Oldinlari maktabga ketayotgan farzandimga pul bersam, ko'chadan tez tayyor bo'ladigan taomlarni iste'mol qilib, gazli suvlarni ichib yurar edi. O'sha holatda nazorat ushlashim qiyin

bo'lgan. Xususiy maktabga o'tganidan buyon, qo'shimcha darslarini o'sha yerda ustozlari nazoratida tayyorlamoqda. Telefonlarsiz dars xonalarida o'qituvchilarni tinglamoqda va qolaversa, kechgacha kerakli mashg'ulotlar bilan band bo'lishi menga ko'proq ma'qul kelyapti. Fanlardan tashqari sport, musiqa va boshqa fanlarni o'rganyapti. To'layotgan pulimga hech achinmayman. Asosiysi, tartib-intizom o'z o'rnida. Intizom bor joyda ta'lim sifatli va natijasi samarali bo'ladi.

Sarvar QAHHOROV, xususiy maktab psixologi:

– Men ikki turdagi ta'lim muassasasida faoliyat yuritganman. O'qituvchi uchun ham, o'quvchi uchun ham zamon talabidan kelib chiqib faoliyat olib borilgani yaxshi deb hisoblayman. Davlat maktablaridagi eng katta kamchilik rahbariyat tomonidan ustozlarning vaqtini behuda sarflanishida deb bilaman. Qolaversa, maktablar bir xillikdan qochib, ixtisoslashish kerak ekanini davr o'zi taqozo etmoqda. Xususiy maktablar deyarli shu yo'lga o'tib borgan. Qolaversa, xususiy maktab rahbariyati tomonidan birgina talab qo'yilmoqda – sifatli ta'lim! Buning uchun o'qituvchi doim o'z ustida ishlashga majbur. Natijada ta'lim sifat yaxshilanib, o'qituvchi kadrlar salohiyati ham yaxshilanib boryapti. Bu bilan barcha xususiy ta'lim muassasalari zo'r demoqchi emasman. Ammo raqobat bor ekan, rivojlanish albatta bo'ladi. Buning natijasini faoliyatim davomida kuzatib, amin bo'lib bormoqdaman. Ishonchli kelajak qurishni maqsad qilsak, harakatlarimizni uyg'unlashtirib olishimiz shart. Zotan, davlat yoki xususiy maktab – ikkisi ham yaxshilikka xizmat qiladi: yoshlarni yaxshi inson sifatida tarbiyalab, jamiyatga xizmat qiladigan munosib kadr qilib yetishtiradi.

Ha, qarsak ikki qo'ldan chiqadi. Kamchiliksiz natija bo'lmaydi. Faqat tanlov qilishdan oldin, avvalo islohn o'z-o'zimizdan boshlamog'imiz kerak. Shunda maqsadlar aniqlashadi. Chunki har qanday ta'lim dargohi – o'quvchi uchun doim yaxshisini istaydi.

Sherzod SHARIPOV, "Vatanparvar"

Musobaqa

BARCHANI JAMLAGAN MARAFON

Poytaxtimiz yana bir bor sport, birdamlik va sog'lom turmush tarzi targ'ib etilgan yirik tadbirga mezbonlik qildi. II "Tashkent International Half Marathon" xalqaro yarim marafoni nafaqat yugurish musobaqasi, balki turli yosh va ijtimoiy guruh vakillarini bir maqsad – sog'lom va faol hayot sari intilish g'oyasi atrofida jamlagan ommaviy sport bayramiga aylandi. Unda 5 kilometr va 21.097 kilometr – yarim marafon masofalarida yugurish musobaqalari tashkil etilib, 24 mingdan ortiq ishtirokchi qatnashdi.

Musobaqaning ochilish marosimida so'zga chiqqanlar mamlakatimizda ommaviy sportni rivojlantirishga qaratilayotgan e'tibor tobora yuksalib borayotganini ta'kidladi. Bunday ommaviy sport tadbirlari aholini jismoniy faollikka keng jalb etish, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish hamda yosh avlodga sportga mehr uyg'otishda muhim ahamiyat kasb etishi qayd etildi.

Ishtirokchilar belgilangan masofalarni katta ishtiyoq va ko'tarinki kayfiyatda bosib o'tdi. Yakuniy natijalarga ko'ra, 5 kilometr masofaga yugurish bahslarining erkaklar o'rtasidagi yo'nalishida Eldor Botirov (*Mudofaa vazirligi vakili*) birinchi o'rinni egalladi. Ruslan Xadjiyev ikkinchi, Behruz Shavkatov esa uchinchi o'ringa sazovor bo'ldi.

Ayollar o'rtasidagi 5 kilometr bahsida Alina Hakimova g'oliblikni qo'lga kiritgan bo'lsa, Maftuna Ahmedova ikkinchi, Kamola Abladeva uchinchi o'rinni band etdi.

21.097 kilometr masofaga tashkil etilgan yarim marafonda ham murosasiz bahslar kuzatildi. Erkaklar o'rtasida Andrey Petrov marraga birinchi bo'lib yetib kelib, musobaqa g'olibiga aylandi. Hasan Mirsoatov (*Mudofaa vazirligi vakili*) ikkinchi, Baxtiyor O'tkirov uchinchi o'rinni egalladi. Ayollar bahsida esa Marjona Ahmadaliyeva eng yuqori natijani qayd etdi.

Sadafbonu Nusratullayeva ikkinchi, Arofatxon Imomaliyeva uchinchi o'rin bilan taqdirlandi.

Marafonning ahamiyati faqat sport natijalari bilan cheklanmadi. Unda sportning insonlarni birlashtiruvchi, jamiyatda do'stlik va hamjihatlikni mustahkamlovchi kuch ekani yana bir bor namoyon bo'ldi. Ayniqsa, O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining 35 yilligiga bag'ishlangan "Inson uchun" shiori ostida o'tkazilgan inklyuziv yugurish musobaqasida yaqqol ko'rindi.

Mazkur musobaqada 1100 nafardan ortiq ishtirokchi bir safda jam bo'ldi. Unda turli yosh va ijtimoiy guruh vakillari, xotin-

qizlar hamda nogironligi bo'lgan shaxslar birgalikda qatnashdi. Qatnashchilarning qariyb 30 foizini xotin-qizlar tashkil etdi. Ishtirokchilar 1 kilometr masofani bosib o'tib, sportda asosiy mezon nafaqat natija, balki birgalikda harakat qilish, o'zaro qo'llab-quvvatlash va umumiy maqsad sari intilish ekanini namoyon etdi.

"Inson uchun" inklyuziv yugurishida asosiy maqsad yuqori sport natijasini qayd etish emas, balki ommaviy sportni keng targ'ib qilish, fuqarolarni faol harakatga undash va sog'lom turmush tarzini shakllantirishdan iborat bo'ldi. Shu bilan birga, ushbu tashabbus sport maydonida barcha uchun teng imkoniyat yaratish, nogironligi bo'lgan shaxslarning ijtimoiy hayotdagi faolligini oshirish va ularning jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatidagi imkoniyatlarini namoyon etishga xizmat qildi.

Musobaqa yakunida yuqori natija ko'rsatgan ishtirokchilar munosib taqdirlandi. G'olib va sovrindorlarga diplom hamda pul mukofotlari topshirildi.

Ta'kidlash joizki, Toshkentda o'tkazilgan mazkur marafon sport maydonidagi oddiy bellashuvdan ko'ra kengroq mazmun kasb etdi. U professional sportchilardan tortib havaskor yuguruvchilargacha, yoshlardan keksalargacha, turli ijtimoiy guruh vakillaridan nogironligi bo'lgan shaxslargacha bo'lgan minglab insonlarni bir maydonda birlashtirdi.

Eng muhimi, marafon ishtirokchilarga marra tushunchasining o'ziga xos ma'nosini anglatdi. Kimdir g'oliblik uchun, kimdir o'z rekordini yangilash uchun, yana kimdir sog'lom hayot sari tashlangan ilk qadami sifatida yugurdi. Ammo barchani birlashtirgan maqsad bitta – harakatda bo'lish, sog'lom yashash va jamiyat bilan birga oldinga intilish. Zero sportda marraga birinchi bo'lib yetib kelish muhim. Ammo undan-da muhimi birgalikda harakat qilish, bir-birini qo'llab-quvvatlash va sog'lom kelajak sari dadil qadam tashlashdir.

Sh. SHARIPOV

Armiya sporti

KURASHDA TOBLANGAN IRODA

Surxondaryo va Qashqadaryo – azaldan polvonlar yurti, mardlik va g‘urur beshigi. Abdurashid Mirzayev, Oston Cho‘liyev, Olim Hayitov, Sanjar polvon kabi el ardog‘idagi bahodirlarning nomi bugun nafaqat vohaliklar tilida, balki ellarda doston. Bugun ularning izdoshlari ko‘payib, milliy kurashimizning ovozasi dunyo bo‘ylab taralmoqda, davlatimiz bayrog‘i jahon arenalarida baland hilpiramoqda.

Qahramonimiz kichik serjant Quvonchbek Toshboyev ham asli surxon vohasining farzandi. Ayni paytda u Harbiy xavfsizlik va mudofaa universiteti jismoniy tayyorgarlik va sport kafedrasi katta yo‘riqchisi lavozimida xizmat qilmoqda. Odatda, sportchilarni suhbatga tortish biroz murakkab kechadi, ammo Quvonchbek bilan suhbatimiz kutilganidan-da mazmunli va samimiy kechdi. Uning o‘y-mulohazalarida, dunyoqarashida chuqur bilim va odamni rom etadigan bosiqlik bor edi.

– Surxondaryoda bo‘lganmisiz? – suhbatimiz hali boshlanmay turib, u menga savol berdi.

Odatda, jurnalist savol berishi kerak, ammo bizda aksi bo‘ldi. Kutilmagan murojaat meni birzumga bir yil oldingi xotiralarga qaytardi. “Ha!” dedim, ko‘z oldimda Qashqadaryodan Surxonga olib boruvchi tog‘li yo‘llar, vohaning salobatli, haybatli Ko‘xitog‘lari gavdalanib. Birzumlik sukut cho‘kdi, u ham men ham olis surxonning tog‘lari oralab hayolan parvoz qilgandik. Bir onlik jimlikdan so‘ng Quvonchbek samimiy hikoyasini boshladi:

– Otam ham o‘z vaqtida viloyatimizning mashhur polvonlaridan bo‘lgan. To‘y-hasham, bayram borki, kurash maydonida bo‘lard. Men ham otamning ortidan ergashib, davrani havas bilan kuzatardim. Shu tariqa kurashga mehrim tushdi. Ilk bor 7 yoshimda, Navro‘z bayramida katta maydonga tushganman. Musobaqada yengildim. Ko‘zimdagi alam ko‘z yoshini ko‘rgan otam: “O‘g‘lim, kurashda polvon har doim ham g‘alaba qozonavermaydi, mag‘lubiyat ham kurashning bir qismi. Asosiysi – yengilganingdan so‘ng ortga chekinmaslik. Kurashda kurash!” degandilar. Otamning shu o‘giti hali-hanuz menga dasturulamal bo‘lib kelmoqda.

Quvonchbek hali yosh, ammo orzu-maqсадlari ana shu Surxon tog‘lari kabi ulkan. U – milliy kurash, universal jang va kombat aykido bo‘yicha sport ustasi. O‘zbekiston chempionatlarining bir necha bor yuqori natijalarni qo‘lga kiritgan, kombat aykido bo‘yicha Osiyo va jahon chempionati g‘olibi.

– Chempionlarga havas qilib ulg‘aydik, – deydi u. – “Qachondir men ham dunyo arenasida yurtim bayrog‘ini yuksaklarga ko‘taraman!” degan maqsad bor edi, bu yo‘lda mag‘lubiyatlar alamini totib o‘tdim. Zafar shohsupasiga olib boruvchi yo‘ldagi mashaqqatlar o‘zimga, yaqinlarimga va ustozlarimga ayon. G‘alaba onlari aynan ana shu mag‘lubiyatlarni yengib o‘tish ortidan kelarkan. Inson irodasi kurash gilamida toblanarkan.

2020-yilda Samarqand viloyatidagi harbiy qismlarning birida muddatli harbiy xizmatni o‘tadi. Armiya uning hayotini tubdan o‘zgartirdi. **Sportchi uchun intizom birinchi o‘rinda turadi, harbiy xizmatda esa bu mas‘uliyat ikki hissa ortadi:**

– Musobaqalarda “Toshboyev – 1-o‘rin!” deyilgan vaqtdagi hissiyotni so‘z bilan ta‘riflab berish qiyin. Buni qarangki, armiya saflarida ham Toshboyevman... (kuladi) Sport va harbiy soha bir-biriga o‘xshash, sportda ham intizom, doimiylik muhim. Sportni tanlagan inson bu yo‘lda Vatan sharafiga yelkasiga ortgan bo‘ladi. Harbiy sohada ham

Vatan uchun xizmat qilinadi. Sport meni harbiylikka yetakladi, harbiylik esa yana sportga chorladi.

Quvonchbek yo‘riqchi, shuningdek to‘garak rahbari ham. Uni talabchan murabbiylardan deb ham e‘tirof etishadi.

– O‘zim ham hali shogirdman, – deydi kamtarlik qilib qahramonimiz. – Universitetimizda tahsil olayotgan kursantlar va muddatli harbiy xizmatchilarga milliy kurash va dzyudo bo‘yicha murabbiylik qilib kelaman. Ustozlar ko‘p. Har biridan bir natija olinadi. Ustozning ustozdan farqi shundaki, har birining o‘z talablari, tartib-qoidalar bor. Yillar o‘tib, ustoz Abdurashid polvonning shogirdimisan, degan savolni mening ham shogirdlarimga berilishini, “Ha, bu Quvonchbekning shogirdi-da!” deyishlarini istayman.

Tajribali murabbiy sifatida u shogirdlari orasidan kombat aykido bo‘yicha 5 nafar sport ustasini, shuningdek jangovar sambo, milliy kurash, dzyudo va universal jang bo‘yicha Osiyo va jahon chempionlarini tarbiyalab yetishtirdi.

– Qurolli Kuchlar miqyosida bo‘lib o‘tadigan musobaqalarda shunday vaziyatlar ham bo‘ladiki, hozirda yurtimizning turli hududlarida harbiy xizmatni o‘tayotgan shogirdlarim bizga raqib jamoa nomidan qatnashadi. Bu mening ustozim, deb yutqazib berishi ham mumkin, lekin sportda xohlaysizmi yo‘qmi, kimdir yutadi, kimdir yutqazadi. Har bir musobaqa sportchi hayotida ulkan tajriba vazifasini o‘taydi. Inson hayotda yutqazmasin ekan. Yutqazdimi, u yoki yo‘q bo‘lib ketadi, yoki yillar qurboniga aylanadi. To o‘zini topib olgunicha, soch oqaradi, umr o‘tadi... buyog‘i endi hayot falsafasi...

Quvonchbek nafaqat sportda va xizmatda, balki oilada ham suyancli posbon. Mehnat va izlanish bilan kechayotgan kunlariga yaqindagina xonadonida dunyoga kelgan jajji polvon – Nurmuhammad yanada fayz bag‘ishladi. Quvonarlisi, er-u xotin ikkisi ham ilm yo‘lida: Quvonchbek O‘zbekiston davlat jismoniy tarbiya va sport universitetida tahsil olayotgan bo‘lsa, ayoli O‘zbekiston Milliy universitetida kimyo yo‘nalishi bo‘yicha davlat granti asosida o‘qimoqda. Kelajakda kimyo sohasida olima bo‘lishni maqsad qilgan ayoli va Quvonchbek nasib etsa, kelasi yili birgalikda oliy ta‘limni tamomlab, diplom egasi bo‘lishadi.

Suhbatimiz yakunida Quvonchbek o‘zi mehr qo‘ygan milliy kurashning mohiyati haqida to‘xtalib, shunday dedi:

– Bilasizmi, kurash bizga ajdodlarimizdan qolgan muqaddas meros. Surxon va Zarafshon qoyatoshlaridagi suratlardan tortib, Gerodot bitiklarigacha, Amir Temur qo‘shinining harbiy tayyorgarligidan Pahlavon Mahmud, Manguberdi kabi bahodirlarning mardligigacha – hammasida kurash tomirimizga singib ketganini ko‘rasiz. Kurash shunchaki sport emas, uning zamirida halol yo‘l bilan g‘alaba qozonish, raqibga hurmat va yengilmas iroda yotadi. Men gilamga chiqqanimda ana shu ming yillik or-nomus va milliy g‘ururimizni himoya qilayotganimni his qilaman.

Sport nafasi harbiylikka yetaklagan Quvonchbek Toshboyev bilan kechgan suhbatimiz ko‘p mavzularda bo‘ldi. Asosiysi, uning orzulari ko‘p. U harbiy sport yo‘nalishida ilm olmoqchi, shogirdlari bilan esa dunyo arenalarini zabt etishni ko‘zlagan. Armiyamiz saflarida Quvonchbekdek azamatlarning borligi bizlarni quvontiradi. Maqolamiz qahramoni kichik serjant Quvonchbek Toshboyevga omad va zafarlar tilab qolamiz!

**Shohista ABDURAHMONOVA,
O‘zbekiston Respublikasi
Harbiy xavfsizlik va mudofaa
universiteti**

Millat fidoyilari

QAHRAMONLAR QISSASI

Sariosiyo va Uzun tumanlaridagi jangovar harakatlar ishtirokchisi
Bobomurod Nuratov bilan suhbat

– Bobomurod, suhbatimizni Maxsus operatsiyalar kuchlariga nomzodlar qanday saralab olinishidan boshlasak.

– Nomzodlar avvalo 3 kilometr va 100 metrga yugurish, turnikda tortinish bo'yicha jismoniy me'yorlarni topshiradi. Bundan tashqari, nomzodning jangovar salohiyati va ruhiy tayyorgarligi sinalladi. Ushbu bosqichda nomzod batalyonning tajribali uch nafar harbiy xizmatchisiga qarshi jang olib borishi kerak.

– Uchtasiga qarshi bir vaqtning o'zidami?

– Yo'q, navbat bilan. Har bir raqibga qarshi uch daqiqadan jang qilinadi.

– Talab qanday? Raqiblarni yengish kerakmi yoki barcha raundlar davomida chidab berishmi?

– Asosiy talab – ushbu uchta jang davomida oxirigacha chidab berish va matonat ko'rsatish.

– Sizning aynan ushbu Maxsus operatsiyalar batalyoniga kelib qolishingizga nima sabab bo'lgan?

– Oilamizda ikki nafar harbiy bor edi, ikkalasi ham akalarim. Biri ichki ishlar tizimida, ikkinchisi Mudofaa vazirligida harbiy avtomobil nazoratida xizmat qilgan. Ularning uyda turadigan furajkasi va kamari meni Mudofaa vazirligi safiga chorlagan. Ichki ishlarda ishlagan rahmatli Hoshimjon akam: “Seni beret kiyadigan harbiy qismga yuboraman”, derdi. Chunki yoshligimizda biroz sho'x, to'polonchiroq edik.

– Xo'sh, akangiz orzu qilgan o'sha beretni kiydingizmi?

– Ha, kiydim.

– Qaysi rangdagi beret edi?

– Yashil beret sohibi bo'ldim. Unga ega bo'lish katta

sharaf. Ammo buning ortida qanchalik mashaqqatli mehnat yotganini faqat shu beretni kiyganlarga biladi.

– Maxsus operatsiyalar kuchlaridagi tayyorgarlik bilan haqiqiy jang maydonidagi harakatlarning qanday farqi bor ekan? U yerga borganda birinchi bo'lib nimani his qilgansizlar?

– “Mashqda qancha og'ir bo'lsa, jangda shuncha oson kechadi”, degan gap haqiqat ekan. Jang maydonida safdoshlarimizning halok bo'lishidan kelib chiqadigan og'ir ruhiy holatni hisobga olmaganida, qolgan barcha vaziyatlarni tayyorgarlik mashg'ulotlarida ko'rib chiqqan edik. Dushman tomonidan doimiy ruhiy hujum bo'ladi. Masalan, uzun soqol qo'yib, bo'yniga pulemyot lentalarini tashlab olish – bu shunchaki vahimaga solish usuli. Aslida ular jangovar emas, faqatgina qo'rqitish salohiyatiga ega edi. Jangchi mana shuni to'g'ri anglab yetishi kerak. Komandirlarimiz mashg'ulotlar davomida bizning ongimizga shuni singdirgan edi: “Dushmanning jangovar salohiyati senikichalik emas”.

– Sariosiyo voqealari haqida ilk bor qachon eshitganingiz esingizdami? O'sha paytda nima bilan mashg'ul edingiz?

– Ha, juda yaxshi yodimda. 1-avgust kuni harbiy qismda odatiy jangovar tayyorgarlik mashg'ulotlari o'tayotgan edi. To'satdan navbatchi kelib, zudlik bilan saf maydoniga yig'ilish haqida buyruq berdi. Saflandik. Biz safga tizilgunimizcha texnikalarimiz va harbiy kolonnamiz yo'lga chiqib bo'lgan edi. Ilgari ham bunday to'satdan chaqiruvlar tez-tez bo'lib turardi...

– To'satdan berilgan navbatdagi jangovar trevoga deb o'ylagansizlar-da?

– Xuddi shunday, odatiy tekshiruv mashg'uloti bo'lsa kerak, deb o'ylaganmiz. Chirchiqdan Toshkentga kelsak, aeroportda yuk bo'limi ochiq ikkita harbiy transport samolyoti shay bo'lib turgan ekan. Samolyotlarga joylashdik-da, qisqa vaqt ichida Sariosiyoda paydo bo'ldik. Juda tezkor harakat qilingan. Hatto oramizda askariy ashyolar o'rniga daftar va kitoblar solingan xizmat plansheti hamda faqat qurol-aslaha bilan yo'lga chiqqanlar bor edi.

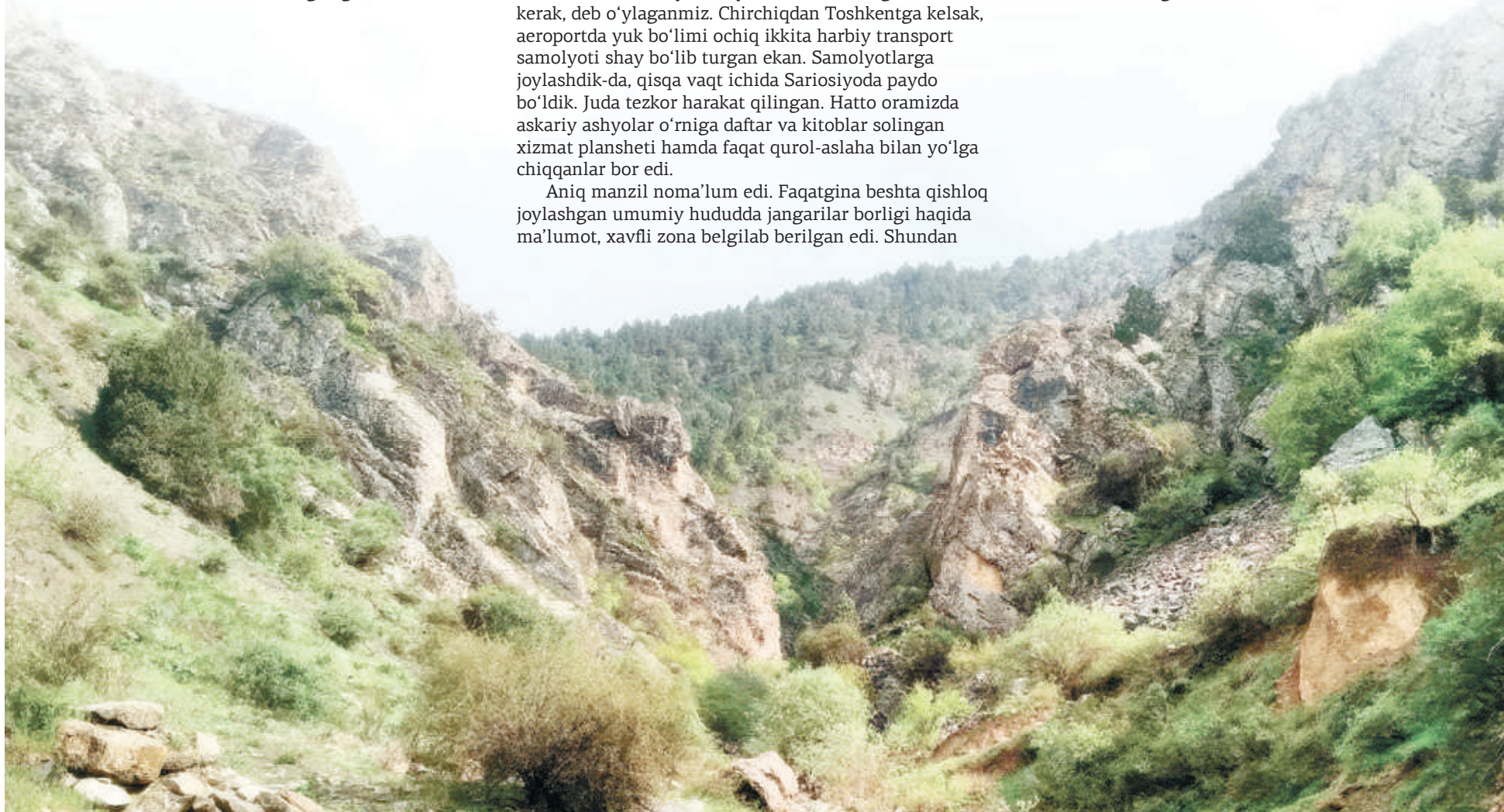
Aniq manzil noma'lum edi. Faqatgina beshta qishloq joylashgan umumiy hududda jangarilar borligi haqida ma'lumot, xavfli zona belgilab berilgan edi. Shundan

so'ng hudud qurshovga olinib, qishloqlarni tozalash va qidiruv amaliyotlari boshlandi. Mana shu qidiruv-tozalash ishlari davomida guruhlarimiz turli nuqtalarda – kimdir Hamidarchada, kimdir Kishtutda duch kelgan pistirmalarga.

Ko'pchilik urushni boshqacha tasavvur qiladi: borasiz va ochiq maydonda jang qilasiz. Aslida unday bo'lmagan. Qalin archazor, zich butazorlar... u yerda hatto oddiy harakatlanishning o'zi juda murakkab edi. Mahalliy aholi yo'lni bilishi mumkindir, lekin maxsus tayyorgarlikdan o'tgan harbiy uchun ham bu nihoyatda og'ir va xavfli hudud edi. Ilgari boshqa tog' tizmalarida ham bo'lganmiz, lekin Sariosiyo va Uzun tog'lari mamlakatimizning eng xavfli, murakkab va o'tib bo'lmas relyefiga ega. Bunga amalda amin bo'lganmiz.

Tik qoyalari va eng asosiysi – oxiri ko'rinmaydigan qalin butazorlar. Uzoqdan qarasangiz tinch va oddiy ko'rinadi, lekin yaqinlashganingiz sari xavf ortib boraveradi. Har bir archaga yaqinlashish hayot bilan o'ynashishdek gap edi. Archa panasini eson-omon tekshirib o'tgunimizcha yurak hovuchlab harakat qilardik: “Ishqilib, shuning tagida dushman bo'lmasin-da”, deb. Chunki ularning qachon va qayerdan otilib chiqishini bilmaysiz.

Mard safdoshlarimizning aksariyati aynan ana shunday pistirmalarda halok bo'lgan. Dushman asosiy kuchlarimizga hamla qilishni rejalashtirgan, ammo oldinda borayotgan razvedka-dozor guruhlarimiz ularning joylashuvini barvaqt aniqlagan uchun asosiy talafot dozordagi yigitlarimizga to'g'ri kelgan. Sababi ular har bir qadam va qarich yerni sinchkovlik bilan tekshirib borishgan.

– Demak, dastlabki kunlarda talafotlar ko‘proq bo‘lgan ekan-da?

– Gap dastlabki kunlarda emas, aynan pistirmaga tushib qolishda. Yana bir bor ta’kidlayman, pistirmadagi dushman urushning oxirgi kunida bo‘lsa ham 80 foiz ustunlikka ega bo‘ladi. Chunki u panada turib, kelayotgan askarni kuzatib turadi. Amaliyotning oxirgi kunlarida talafotlar deyarli bo‘lmadi, chunki hudud tozalab bo‘lingan edi.

– Sizning dushman bilan ilk to‘qnashuvingiz qayerda sodir bo‘ldi?

– Hamidarcha qishlog‘ida. U yerda tekshiruv va qidiruv ishlarini olib borayotgan edik. Rahmatli Otabek Muhammadiyev, men va yana bir do‘stimiz – uch kishi juft merganlar vazifasini bajarayotgan edik. Hamidarchaga kirganimizda, ilk bor soyning narigi tomonida kuchli otishma bo‘ldi. Ko‘pchilik so‘raydi: “Yoningizdan o‘q uchib o‘tganda nima bo‘ladi?”, deb. O‘q ustingizdan shuvullab o‘tganda ichingizdan juda ajabtovur his-hayajon o‘tadi. Shaxsan menda bir soniya ichida ota-onam, aka-ukam, shu kungacha yashagan butun umrim ko‘z oldimdan kino lentasidek o‘tib ketdi.

O‘shanda bir yong‘oq daraxti panasida edim. Xayolimdan bir fikr o‘tdi: “Suvga cho‘kib o‘lsang ham, tok urib o‘lsang ham – o‘lim. Hozir shu otishmada halok bo‘lsang ham – o‘sha o‘lim. Orqaga yo‘l yo‘q. Faqat vazifani bajarish va bostirib kelgan quzg‘unlarni yo‘qotish kerak!”

Ko‘pchilik bu holat odamga qo‘rquv soladi deb o‘ylaydi. Yo‘q, bu qo‘rquv bermaydi, aksincha, jangchiga kuch beradi. Qanday kuch? Yiqilgan do‘sting va safdoshingning alamini olmaginguncha bu yerdan ketolmaysan, degan ichki vazohat paydo bo‘ladi.

...Granatomyot hisobi (*raschyoti*) shtati bo‘yicha uch kishidan iborat bo‘ladi: hisob komandiri buyruq berib, vaziyatni nazorat qiladi; mo‘ljallagich nishonni aniq olib, o‘q uzadi; yordamchi esa o‘z vaqtida o‘q-dorilarni yetkazib beradi. Rahmatli Otajonov Elomon Xolmurodovich o‘sha qurolida mening hisob komandirim, men esa mo‘ljallagich edim.

– Millatimizning chin qahramonlari...

– Ha, haqiqiy qahramonlar. Rahmatli Tojiboyev Doniyor esa menga o‘q yetkazib beruvchi yordamchi edi.

– Demak, uchalangiz bir jangovar guruhda xizmat qilgansizlar-da?

– Ha, bir guruhda edik. Saflanganimizda ham har kuni Elomon oldimda, Doniyor esa ortimda turardi.

– Keling, unda Elomon va Doniyor haqida batafsilroq gaplashaylik. Elomonning jasorati haqida juda ko‘p yozilgan. Ammo o‘shanda aslida nima sodir bo‘lgan edi?

– Boya aytganimdek, tepalikni tekshirish topshirig‘i berilgan edi...

– Tepalikning nomini o‘zinglar qo‘yganimdingiz?

– Ha, nomini o‘zimiz qo‘yganimiz. Sababi, birinchi bo‘lib Yorqin degan askarimiz sharpani bildirish va dushmani aniqlash uchun oldinga eshakni haydab chiqqan edi. Shu sababli u tepalikni “Eshakcha” deb atay boshlaganimiz.

Aynan o‘sha tepalikda tekshiruv o‘tkazilayotganda, rahmatli Elomon bilan Doniyor bosh dozorda borayotgan edi. Pistirmadagi jangarilar bosh dozorni o‘tkazib yuborib, ortidan kelayotgan asosiy kuchimizga to‘satdan hujum qilishni rejalashtirgan. Ammo juda yaqin masofaga kelinganda, Elomon vaziyat xavfli ekanini sezib, aloqaga chiqqan va komandirdan: “Archazor qalinlashayotir, xavfning oldini olish uchun butazorga qarata o‘q uzishga ruxsat bering”, deb so‘ragan.

Komandir ratsiya orqali ruxsat bergan. Elomon qurolni shaylab, o‘q uzishga chog‘langanda, pistirmadagi dushman “meni ko‘rib qoldi” degan xayolda Elomonga qarata o‘q uzib yuborgan. Aslida dushmanning niyati uni o‘tkazib yuborib, keyingi guruhni qurshovga olish bo‘lgan. Elomonning birinchi qahramonligi aynan shunda – u o‘z vaqtida butazorga o‘q uzish ruxsatini so‘rab, dushmanning malaylarini shoshirib qo‘ygan va ularni oshkor bo‘lishga majbur qilgan.

– Barchasi ratsiya orqali eshitisib turgan-a?

– Ha, aloqa vositasi orqali hamma eshitisib turgan. Elomon og‘ir yaralanib, yiqila turib ratsiyada: “Otishga buyruq bering, men qurolimning ustiga yiqildim, qo‘lim ostida qoldi. Dushman to‘g‘rimda turibdi!” degan. Qarang, u hatto dushman granatomyotdan o‘tlayotganini aniq farqlab, o‘zi jon talashayotgan bo‘lsa-da, orqadagi guruhni to‘liq boshqarib turgan: “Anvar aka, o‘ngroqqa oting, dushman o‘sha yerda!” deb nuqtalarni ko‘rsatib turgan.

– Og‘ir jarohat olib, jon berayotgan holatida-ya?

– Ha, jon bilan olishayotgan mahalda ham orqadagi safdoshlarini asrab qolish uchun zarbalarni yo‘naltirib turgan. Ratsiya orqali uning bu qahramonona ovozi butun guruh eshitisib turgan edi...

– Butun guruh ratsiya orqali barchasini eshitisib turgan edi. U tomondan otishma va boshqa shovqin-suronlar ham eshitisilardi. Elomon o‘sha og‘ir holatda: “O‘rtiq kapitani, agar vafot etsam, uyimdagilardan xabar olib turinglar”, dedi. Mana shu so‘zlar hanuzgacha qulog‘imda jaranglaydi. Bugun ham jangovar safdoshlar bilan yig‘ilib qolganimizda, Elomonning aynan ana shu so‘zlarini eslab, titrab ketamiz.

– Undan ham dahshatlisi – uning “men o‘lyapman” degani bo‘lsa kerak...

– Ha... Bunga javoban komandirlarimiz va safdoshlarimiz: “Sen o‘lmaysan, chida, biz yetib keldik!”, deb unga dalda berishga urinardi. Tanasidan joni chiqayotgan, so‘nggi soniyalarini yashayotgan insonning sovuqqonlik bilan jangni boshqarishi, dushman nuqtalarini aniq ko‘rsatib berishi va oilasini safdoshlariga omonat qilishi – ta’riflab bo‘lmas matonat. Keyin komandirimiz: “To‘xtanglar, Elomonni eshitaylik”, deb hammani sukut saqlashga chaqirdi. “Elomon, Elomon!”, deb chaqirdik, ammo... boshqa ovoz kelmadi. Bu uning so‘nggi so‘zlari edi.

– Ha, Doniyor Tojiboyev. U jismoniy jihatdan nihoyatda baquvvat, juda kelishgan va gavdali yigit edi. Uni erkalab “Tanbal” deb ham atardik. Uchovimiz bitta hisobda (*raschyotda*) xizmat qilganimiz uchun juda ahil edik. Mening bo‘yim 1.80 metr, Elomon ham ancha baland va kuchli edi, lekin ikkovimizning kuchimiz birlashsa ham Doniyorni yenga olmasdik. Ikki kishilab yopishsak ham bizni silki tashlardi.

Elomon rahmatli hazillashib: “Agar urush boshlanib qolsa, ikkovimiz Doniyorning orqasiga bekini olamiz”, derdi. Jang maydonida esa nafaqat biz, balki butun xalqimiz Doniyordek mard o‘g‘lonlarning panasida qoldi.

– Doniyor bilan bog‘liq oxirgi voqealar qanday kechdi?

– Bu hodisa Elomon bilan bir vaqtda sodir bo‘lgan.

– Bir to‘qnashuvda-a?

– Ha, bitta fojiali vaziyatda. Faqat Elomon so‘nggi soniyalarigacha aloqada bo‘lib, gapira olgan. Doniyorda esa ratsiya bo‘lmagan. Sababi, u paytda Qurolli Kuchlarimiz shakllanish va aloqa vositalari bilan qayta jihozlanish bosqichida edi. Agar Doniyorda ham ratsiya bo‘lganida, balkim uning ham so‘nggi so‘zlarini eshitgan bo‘lardik. Jang tugagach, ularni – Elomonni, Doniyorni va Yunus Oxunovni jang maydonidan olib chiqdik...

– Siz o‘zaro suhbatlarda: “Elomon va Doniyordek eng yaqin do‘stlarim halok bo‘ldi. Nega aynan men tirik qoldim?”, degan savol tez-tez berilishini aytgan edingiz. Bunga qanday izoh berasiz?

– Umumiy izoh shuki, biz foydalanadigan og‘ir qurol – tankka qarshi granatomyot tog‘li hududdagi amaliyotlar uchun noqulay bo‘lgani bois, uni topshirishimizga to‘g‘ri kelgan. Qurollarni topshirganimizdan so‘ng komandirimiz Xamrayev Vali aka safda turganlarni qayta guruhladi: “Sen pulemyotchi, sen o‘qchi, sen mergan bo‘lasan”, deb safni bo‘lib chiqdi. “Bir-ikki” hisobi bo‘yicha taqsimlaganda, Elomon va Doniyor birinchi guruhga, men esa boshqa guruhga tushib qolganman.

– O‘sha paytda jangarilar eng zamonaviy qurol va aslahalar bilan qurollangan degan xabarlar tarqalgan edi. Bu qanchalik haqiqatga yaqin?

– Eng zamonaviy qurollar deyish mushkul. Ammo ular ishlatgan o‘q-dorilar 1943-yilda ishlab chiqarilgan va juda og‘ir jarohat yetkazgani uchun butun dunyo bo‘yicha foydalanish taqiqlangan qurollar sirasiga kirardi.

– Bu o‘qlar nima uchun taqiqlangan edi?

– Ular inson a‘zolariga tekkanda o‘ta og‘ir va halokatli asorat qoldirar edi. Jangarilar ana shunday taqiqlangan o‘q-dorilarni qo‘llagan. Lekin ularning tibbiy ashyolari va dori-darmonlari haqiqatan ham zamonaviy va boy edi. Bizda u paytda bunday vositalar bo‘lmagan. Masalan, safdoshimiz Akmal Abdullayev oyog‘idan o‘q yeganida, uning sheriklari o‘qni eski lezviya bilan kesib olishga majbur bo‘lgan edi. Bularning bari o‘sha davrdagi murakkab sharoitlar va og‘ir sinovlar edi.

– Jangovar harakatlar paytida, qanchalik puxta tayyorgarlikdan o‘tilmasin, baribir ruhiy zo‘riqish va stress holatlari yuzaga keladi. Mana shunday vaziyatlarni qanday yengib o‘tgansizlar?

– Ruhiy zo‘riqishlarni samimiy hazil-mutoyiba va safdoshlar bilan bir-birimizni qo‘llab-quvvatlash orqali yengardik. Tog‘li hududda bo‘lganimiz uchun kundalik quruq ovqat ratsionidan (*suxoy payok*) foydalanar edik. Tog‘da ovqatlanib o‘tirganimizda, go‘yoki shinam kafeda o‘tirgandek hazillashardik. “Oynani ochib qo‘y, tashqari salqin ekan, sigaret chekamiz”, derdik. Konservantlarni ko‘rsatib, “Bizga yana 200 gramm “tabaka” berib yuboring”, deb ikkinchi bankani ochardik. Shu tariqa kayfiyatni ko‘tarib, ruhiy bosimdan xalos bo‘lishga urinardik.

(Davomi keyingi sonda)

Olimjon O‘SAROV suhbatlashdi.

Dramizdagi odamlar

Zamon tez rivojlanmoqda, sun'iy intellekt yanglig' yaratuvchanlik omili hayratlanarli darajada dunyoni egalladi. Aslida, mana shu yaratilgan dasturlar necha yillar avval yozuvchilarning fantastik asarlarida hayajonli tarzda yoritilgan voqealar ekanini hamma ham bilmasa kerak. Negaki ayni fursatda kitobga mehr qo'ygan insonlar ko'pchilikni tashkil etmasligi dilni xira qiladi. Quvonarli jihati, davlatimiz tomonidan kitobxonlikka katta e'tibor qaratilayotgani, ayniqsa yoshlar o'rtasida kitob mutolaasi bobida bellashuvlar amalga oshirilayotgani e'tirofga sazovordir.

TAFAKKUR OLAMIN TUG'ROSI KITOB

Mudofaa vazirligi tasarrufidagi harbiy qism va muassasalarda ham kutubxonalar faoliyatiga, harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolarini kitobga bo'lgan mehr va e'tibori, kitobxonlik borasida erishgan bilim va zakovatiga katta e'tibor qaratilmoqda. Bu borada vazirlik tizimida bir qator kitobxonlik tanlovlari amalga oshirilib, g'oliblar rag'batlantirib kelinayotganiga guvohmiz. Albatta, bularning barchasi harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari o'rtasida kitobga bo'lgan muhabbat va qiziqishni oshib borishiga zamin yaratadi. Shubhasizki, bu ezgu ishning amalga oshishida harbiy qismlardagi kutubxona mudiralarining salmoqli o'rni bor.

Ijodkor kutubxona mudirasi

Uzoq yillardan buyon harbiy qism kutubxonasida faoliyat yuritib kelayotgan Guljahon Musurmonova ham harbiy xizmatchilarning kitobga oshno bo'lishiga salmoqli ulush qo'shib kelayotgan jonkuyar kutubxonachilardan biri. Harbiy xavfsizlik va mudofaa universitetining Serjantlar tayyorlash

oliy maktabi badiiy adabiyotlar kutubxonasida mudiralik qilayotgan Guljahon opaning kasbiga bo'lgan mehri va fidoyiligi menda katta taassurot qoldirdi. Kutubxonada bo'lganimizda u yerdagi qo'lda chizilgan rasmlar ham e'tiborimizni tortdi. Zamonaviy va klassik personajlarda yaratilgan bu chizgilar katta iqtidor va tajribaga ega rassom tomonidan yaratilganini anglash qiyin emasdi. Suhbat jarayonida bildikki, kutubxona mudirasi yaxshigina rassom ekan.

Samarqand qurilish va me'morchilik universitetini tamomlagan Guljahon opa 1994-yilda Mudofaa vazirligi Markaziy harbiy okrug ofitserlar uyida rassom-bezakchi vazifasida o'z faoliyatini boshlagan. 2005-yildan harbiy bilim yurti muzeyida mudiralik qilgan. Demakki, u 30 yildan ziyod umrini harbiy xizmatchilarning ma'naviy-ma'rifiy yuksalishi hamda madaniyat va adabiyot nuridan bahramand bo'lishiga o'z hissasini qo'shib kelgan.

Uch yoshidan rasm chizishni boshlagan Guljahon Musurmonovaning o'ziga xos iqtidori yog'och o'yakorligi bilan shug'ullangan bobolariga borib taqaladi. Qonda bori yuzaga chiqadi, deganlaridek lavhamiz qahramoni ajdodlaridan o'tib kelgan yaratuvchanlik qobiliyatini mo'yqalam orqali namoyish etib kelmoqda. U ijodiy ishlari bilan bir qator tanlovlarda qatnashib, e'tiroflarga sazovor bo'lgan sehrli qalam sohibasidir.

Quvonarli jihati, Guljahon opa kutubxonachi sifatida nafaqat harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolarini kitob nuri ila bahramand etadi, balki bolalar ishtirokidagi rasm chizish, loydan haykalchalar yasash, she'r yod olish va uni ifodali o'qish kabi bir qator yo'nalishdagi to'garaklar ochib, yetakchilik qilgan. Davlat miqyosidagi bayramlarda

harbiy oila farzandlari o'rtasida vatanparvarlik ruhidagi rasmlar chizish bellashuviga doimo bosh-qosh. Uning rassomlik borasidagi o'ziga xos xobbisi tarixiy asarlardagi voqealarni mo'yqalam orqali jonlashtirish.

Kasbining fidoyisi

Inson kasbini sevsagina unga mehr ila yondashadi, chin dildan xizmat qiladi, izlanadi, intiladi, yangi-yangi loyihalar yaratishga harakat qiladi. Guljahon opada mana shunday kasbiga bo'lgan mehr va fidoyilik mujassam.

Tashqaridan qaraganda, kutubxonada sokinlik hukmrondek, go'yo. Ammo 8 000 ziyod badiiy adabiyotga ega bu nurli go'shaning

mingga yaqin a'zosi bor. Keling, bu borada Guljahon opaning fikri bilan qiziqamiz:

– Harbiy xizmatchilarimiz kasbga doir kitoblarni mutolaa qilish bilan birga, badiiy adabiyotlarga ham qiziqadi. Xizmatdan bo'sh paytlari kutubxonamizdan o'zlarini qiziqtirgan kitoblarni oladi. Agar ular istagan badiiy asarlar ziyo maskanimizda bo'lmasa, albatta hamkorlik qilib kelayotgan boshqa kutubxonalardan olib kelishga harakat qilaman. Kitobxonlarimiz orasida harbiy xizmatchilarning oila a'zolari ham ko'pchilikni tashkil etadi.

– **Guljahon opa, harbiy xizmatchilarning oila a'zolari qay darajada kitobga mehr qo'ygan?**

– Meni quvontirgan jihati, harbiylarimizning oila a'zolari ichida kitobxonlar juda ko'p. Ular oila bekalari, farzandlari bilan bir qatorda yoshlari yetmishdan oshgan otaxon va onaxonlarimizdir. Bir ofitser yigitimizning mana shunday ulug' yoshdagi onalari eng faol kitobxonimiz sanaladi. Bu onaxonimiz ko'plab badiiy asarlarni mutolaa qilgan.

– **Kutubxona a'zolarining sonini ko'paytirish, kitobxonlikni targ'ib qilish bilan bog'liq qanday chora-tadbirlarni amalga oshirib kelyapsizlar?**

– Kitobxonlarimizning talab va istaklarini inobatga olgan holda, adabiyot zaxiralarimizni yangi-yangi badiiy asarlar bilan to'ldirishga doimo intilib turamiz. Har oyda ikki bor kitob do'konlari bilan amalga oshiriladigan kitob yarmakalari hamda ko'chma kutubxonalar harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolarini kitob olamiga keng jalb etishga xizmat qiladi. Ular bilan mutolaa borasida suhbatlar o'tkazish

barobarida, turmush o'rtoqlari xizmat qilayotgan harbiy qism va muassasalardagi kutubxonalarga a'zo bo'lishlarini maslahat beramiz. Harbiy xizmatchilar o'rtasida yangi kitoblar taqdimotini o'tkazib turish ham kitobxonlikka keng yo'l ochadi. Shuningdek, taniqli insonlar, yozuvchilar, olim-u shoirlar ishtirokida tadbirlar uyushtirish, kitobxonlik kechalari va ko'rik-tanlovlar o'tkazish kabi chora-tadbirlar ham muhim ahamiyatga ega. Rejalarim to'g'risida uzoq to'xtalishim mumkin. Barchasi harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolarini kitobxonlikda faol bo'lishlariga xizmat qiladi.

– **Rassomlik bilan bog'liq yangi ijodiy rejalarigiz haqida ham to'xtalib o'tsangiz.**

– Mening yangi rasmlar chizish orzularim ham badiiy asarlar bilan uzviy bog'liq. Ya'ni tarixiy asarlar mutolaa qilishni yoqtiram. Asar voqealari menga o'ziga xos ilhom beradi. Mana shu tarixiy

voqealardan kelib chiqqan holda, asar qahramonlarini yaratishga kirishaman. Bu borada orzu qilgan ijodiy ishlarim, chizmoqchi bo'lgan yangi asarlarim hali oldinda.

Darhaqiqat, kitob – ulug' ishlarga qodir katta kuch. Unda ilm nuri – ma'anaviyat, ma'rifat, insoniy burch va qadriyat mujassam. Uni hayot yo'lini yorituvchi benazir muallim, vatanparvarlik va jasoratga undovchi ustoz, desak arziydi. Shunday ekan, kitobdek bilim ummoniga hamroh bo'lish barchamizga nasib etsin.

Zulfiya YUNUSOVA,
“Vatanparvar”

Keling, kitob o'qiyamiz!

Bu parcha yozuvchi va mustaqil jurnalist Aleksandra Kaveliusning "Laylo" asaridan. O'tgan asrning to'qsoninchi yillaridagi Bolqondagi mash'um voqealarni eslaysizmi? O'sha paytlar bizning yurtimizda ham vaziyat anchagina murakkab edi. Ammo eng muhimi mamlakatda tinchlik edi, qonli to'qnashuvlardan xoli edi.

Qachonlardir ko'p millatli katta hudud va sotsialistik federativ respublika bo'lgan Yugoslaviya 1991–2001-yillar ichida Sloveniya, Xorvatiya, Bosniya-Gersegovina, Shimoliy Makedoniya, Chernogoriya, Serbiya kabi oltita mustaqil davlatlarga bo'linib ketdi. O'tgan asrning saksoninchi yillarida yashash darajasining pasayib ketishi, ishsizlik, taqchillik, tashqi qarzni oshib ketganligi, milliy nizolar, SSSRdek qudratli ittifoqchining qulashi mamlakatni inqirozga olib keldi. Birin-ketin mustaqillikning e'lon qilinishi hokimiyat uchun kurashlarda keskin milliy nizolarni qo'zg'adi, qurolli to'qnashuvlar, fuqarolar urushini keltirib chiqardi. Bu hol, ayniqsa Bosniya-Gersegovinada to'rt yil davom etgan g'oyat noinsoniy, qonli fuqarolar urushi bilan kechdi. Mazkur hududda qariyb ellik foizga yaqin musulmonlar, keyin serblar, xorvatlar, albanlar istiqomat qilgan.

Har doim bo'lganidek qurolli to'qnashuvlar, birodarkushlik urushlarida oddiy insonlarning hayoti izdan chiqdi. "Laylo" ana o'sha kunlar fojiasini bir inson taqdirida ko'rsatib bergani bilan qimmatlidir.

O'qiyamiz: "Yigirma to'rt yoshdaman, ammo ba'zan o'zimni keksa kampirday his qilaman. O'tmishim yuzimda aks etmagan – hatto ayrimlar ertaklardagi malikalarday go'zal ekanimni aytishadi. Sarv qomatim, uzun va silliq tim qora sochlarim, quralay ko'zlarim... Koshki, xunuk va ko'rimsiz qiz bo'lganimda edi. Menga diqqat bilan razm solgan kishi bod kasalidan shishib ketgan bo'g'inlarimni va yashirishga tirishayotgan chirik tishlarimni payqashi mumkin.

Bular – barbod qilingan yoshligimning zohiriy asoratlari. Badbo'y hid anqigan chiqindi qutilaridan oziqlanganim, odamsifat maxluqlar bilan bir xonada qamalib o'tkazgan yillarim... Dahshatli tush iskanjasida chirpinayotgan hayotim".

Kishining etini seskantirib yuboradigan so'zlar. Ayol, "Koshki, xunuk va ko'rimsiz qiz bo'lganimda edi..." deyishi mumkinmi?! Mumkin bo'lsa, u qanday taqdir, qanday fojiani boshdan kechirdi? Inson hamisha go'zallikka intiladi-ku?! Buni anglash uchun asarni o'qish kerak.

Laylo

"Men o'lmadim.
Ammo har kuni o'lishni o'rgandim.
Urush meni sindirib tashladi.
Ushbu sahifalar – mayda-mayda bo'laklarimdir".

Dastlab asarning nomiga qaradim: "Laylo". Demak, Laylo ismli ayolning muhabbat qissasi bo'lsa kerak, deb o'yladim, kitobni varaqlamay turib. Aslida muallif ijodidan xabardor inson men kabi o'ylamasligi tabiiy. "Laylo" Aleksandra Kaveliusning Damin Jumaqul tomonidan o'zbek adabiy tiliga o'girilgan ilk asari ekan.

O'qiyamiz: "Erkaklar ustimizga bostirib kelishdi. Bittasi sarxush edi. Bizga yig'lashni buyurdi. Ammo ko'zimizda yosh qolmaganiga ancha bo'lgandi. "Qanaqasiga yig'lashingizni ko'rmoqchiman, nega yig'lamayapsizlar", deb o'kirgancha lo'li qizni do'pposlay boshladi. Qiz qo'llari bilan uning zarbalaridan himoyalanihga urinardi. Ammo bo'kkunicha ichgan askar Marimani xuddi daydi itdek xorlab o'ldirdi".

Hatto o'qish ham oson emas. Bo'g'zinga nimadir tiqilib qoladi. Nega?! Nega yaqindagina yonmayon yashagan odamlar bunchalik yovuzlashib ketdi? "Serb bo'lmagan har kim xo'rliklarga chidashga mahkum", deydi bosh qahramon. Bir millat boshqa bir millatdan qanday ustun bo'lishi mumkin?

Yana o'qiyamiz: "Askarlar ba'zan angarlarning oldida "bo'g'izlash" o'yinini o'ynashardi. Buning uchun bir yoki ikki asirni hovliga olib chiqishardi. Uning ortidan biz ayollarni ham tashqariga

olib chiqishar, erkaklarning qarshisida turishga majburlanar edik. Oramizdan jasoratliroqlari: "Iltimos, bizga buni ko'rsatmang, ruxsat bering, angarga kiraylik", deb yolvorardi. Tabiiyki, zolimlar o'zlarini bu "ko'ngilochar" ishlardan mahrum etishni xohlashmasdi. Erkaklarni qiynab o'ldirishlarini tomosha qilishga zo'rlashardi. Boshini o'g'irgan yoki ko'zini yumgan ayol eng dahshatli qiynoq bilan yuzlashtirilardi.

Soqchilar ov pichoqlari bilan mahbusning yalang'och ko'kragiga yarim oy va yulduzlarning rasmini chizishardi. Baqirganlarining tana a'zolarini, bo'g'zini kesishardi. Ammo tez o'ladigan darajada chuqur kesishmasdi. Ba'zida kesilgan boshlarni koptok qilib futbol o'ynashardi".

Har doim qurolli to'qnashuvlarda ayollar, bolalar, keksalar jabr chekadi. Asar bosh qahramoni xunrezliklar boshlangan paytda o'n besh yoshga to'lib-to'lmagan qizaloq edi. To'rt yil davom etgan fuqarolar urushi uni tamomila o'zgartirib yubordi. Dahshatlarni ko'raverib qotib qolgan qalbi o'limni pisand qilmay qo'ydi, o'lim uni ortiq larzaga solmay qo'ydi. Kitobni qiziqish bilan o'qiysiz, tabiiy. Ammo bu qiziqish qorong'ilikdan tezroq yorug'likka chiqish istagiga

o'xshaydi. Nima bilan tugar ekan? Tugarmikan? Albatta, tugaydi. Biroq xotiradan o'chmaydi. Urush tugasa ham, kurash to'xtamaydi.

O'qiyamiz: "Urush boshqalar uchun tugadi, ammo biz uchun endi boshlanyapti", deydi onam har doim. Chunki urush tamom bo'lgani bilan kundalik hayotimiz turli xastaliklar, ishsizlik va yo'qsillik iskanjasi ostida o'tyapti. Orzu-havas haqida-ku gapirmasa ham bo'ladi. Butun oilamiz bilan tirik qolish uchungina kurashyapmiz".

Bugun insonning bu kabi hayot mujodalasi mubolag'a kabi tuyulishi mumkin. Biroq bolqon xalqlari boshidan kechirgan mash'um kunlar yaqin o'tmishda yuz berdi. Izlasangiz, bular haqida manbalar keragicha topiladi. Vaqti kelib qatliomga bosh-qosh bo'lganlar insoniyatga qarshi jinoyatda ayblanib, xalqaro tribunalga tortildi.

Ba'zan o'tgan ishlar o'tdi, eslash shartmikan, degan qarashlar bo'ladi. Eslash shart, eslaganda ham miridan-sirigacha, xolis o'rganib, o'quvchilarga taqdim qilish kerak. O'tgan ishlar saboq bo'lsin. Ammo atrofimizdagi ayni kundagi voqealar, hodisalar, inson hech qachon o'tmishdan xulosa chiqarmasligini ko'rsatib turibdi. Hamon qurolli to'qnashuvlar bo'lyapti, diniy, milliy nizolar mavjud.

"Laylo"ni o'qiyapman-u, o'zbek xalqimiz nega bunchalar tinchlikni ulug'lashini, tinchlik uchun shukrda yurishini chuqurroq angladim. Ikkinchi jahon urushi yurtimizdan olislarda kechsa-da, uning fojialari xalqimiz hayotida aks etdi. Va, bu fojialar, yo'qotishlar, mashaqqatlar uning xotirasida o'rnashib qoldi. Tinchlikni qadrlashi ham shundan bo'lsa kerak.

Aziz o'quvchilarimizga asar mazmunini so'zlab berish fikridan yiroqman. O'zingiz o'qishingiz, o'z xulosangizni chiqarishingiz kerak. Biroz bo'lsa ham to'qsoninchi yillar bolqon xalqlari tarixi bilan tanish bo'lsangiz, asarni anglashingiz oson kechadi.

Dahshatlarga to'la to'rt yillik ayriliqdan so'ng Layloning onasi bilan ko'rishish lahzalari...

O'qiyamiz: "Onam qani?" deya o'ng-u so'lga qaradim. Undan yarim metr orqada turgan onamni taniy olmagandim. Bu ayolning onam bo'lishi mumkinligi xayolimga ham kelmagandi. Ozib-to'zib ketgan, rangpar, kasalmand..."

"...To'ppa-to'g'ri bizga qarab kelayotgan yosh bir ayolni ko'rdim, ammo unga e'tibor qilmadim. Men qizimni ko'rishga shoshilayotgandim. Goran o'sha damda "Ana bizning Lekamiz", dedi. U, men haligina ko'rgan juvon edi. Boshimdan o'q yegandek turgan joyimda qotib qoldim. Gandiraklab ketdim".

Kitob muqovasi asar ruhiga uyg'un ishlangan yana bir ijod desa bo'ladi. Ehtimol shuning uchun unga ixtiyorsiz qo'l uzatasiz. Chunki o'zim bilan shunday bo'ldi.

O'qing. Kitob ruh ozug'ii!

Inobat IBROHIMOVA,
"Vatanparvar"

Bir doston tarixi

TOMIR XOTUNDAN “OYSULUV”GACHA: OYSULUV – TURON PODSHOSI

Turonning uch ming yillik davlatchilik tarixi turli bosqichlarida el-yurt himoyasi uchun milliy ozodlik kurashi olib borgan ko'plab tarixiy shaxslarning jasorati kuzatiladi. Ular orasida ayollarning ham borligi alohida e'tiborga loyiq, deb o'ylaymiz. Eron Ahamoniylariga qarshi kurashgan Tomir xotun siymosi Turonning eng qadimgi davrlaridagi jamiyatda ayollarning siyosiy-harbiy hayotda yuksak o'rin egallaganini ko'rsatadi. Ushbu tarixiy jarayonlarni yoritishda qanday manbalarga suyanamiz?

Afsuski, arablar bosqinidan oldingi davr haqida so'zlovchi yozma manbalar bugungi kungacha saqlangan emas. Shu sababdan islom davrigacha ulkan muddat tarixini yoritishda o'z manbalarimizdan foydalanish imkoniyatini deyarli yo'qotdik. Shu bois qadimgi davr tarixini o'rganishda arxeologik moddiy manbalar bilan bir qatorda xitoy, yunon va rim kabi chet el mualliflarining yozma asarlariga tayaniladi. Qadimgi massaget chorvador qabilasi haqida ma'lumotlar yunon tarixchisi Gerodotning “Tarix” asarida qayd etilgan bo'lib, unda Turonda hukmdorlik qilgan Tomir xotun (*Tomiris*)ning mardligi va jasorati, bosqinchi ahamoniylar hukmdori Kurushga qarshi olib borgan janglari hamda g'alabalari hikoya qilingan.

Bundan tashqari, xalqimizning ko'p ming yillik o'tmishini o'zida aks ettirgan yana bir muhim manba mavjud. Xalq og'zaki ijodi, xususan tarixiy dostonlar ana shunday nodir manba sifatida tarixiy saboqlar hamda milliy donishmandlikni avloddan avlodga yetkazib kelgan. Qadimgi sak-massaget davridagi Turon ijtimoiy-siyosiy hayotidan darak beruvchi “Oysuluv” tarixiy dostoni voqelik jihatdan Tomir xotunning siymosi bilan muayyan o'xshashlik kasb etadi. **Xalq og'ir va sinovli davrlarda yurt qahramonlarining jasoratini badiiy an'anaga xos tarzda kuylab kelgan. Ular og'zaki ijod orqali kelajak avlod o'z qahramonlari haqida bilib, ulardan o'rnak olishlarini istagan.**

Ushbu dostonni taniqli folklorshunos olim Hodi Zarifov 1937-yili elimizning nomdor baxshisi Ergash Jumanbulbul o'g'lidani yozib olgan. Dostonning boshqa baxshilar tomonidan kuylangan muqobil variantlari uchramaydi. Folklorshunos olim Shomirza Turdimovning ta'kidlashicha, “Oysuluv” dostoni faqat ayollar davrasida kuylab kelingan. Shu sababdan ham erkak baxshilar tomonidan bu doston keng ijroga tortilgan emas. O'z navbatida, xalqimiz orasida Sulton kampir, Tilla kampir singari gapga chechan, baxshi ayollar tor doirada doston va qo'shiqlar ijro etib kelgan.

“Oysuluv” dostonining 1984-yilda “O'zbek xalq og'zaki ijodi” ko'p jildligi doirasidagi nashrida folklorshunos olim Hodi Zarifov Ergash shoir bilan suhbat orqali asarni kunimizga qadar yetib kelish jarayonini quyidagicha qayd etgan: “Yoshlik qildik, Tilla kampiridan gap – qo'shiq

o'rganmadik. Otam aytar edi: “Tilla kampirning bir dostoni bor, uni men ham bilmayman, Jossoq ham bilmaydi, boshqa shoirlarning ham aytganini eshitmadik. Tilla kampir yosh vaqtida qo'shiq qilib aytar ekan, qarigandan so'ng ertak qilib aytar edi. Men ko'p-da quloq solmas, ertak-da, deb keta berar edim”. Bir kun “Tilla kampirning ertagini aytib bering”, dedim otamga. Shunda shoir kulib, “Men momongday aytolmayman-da, bilganimni aytсам, aytib berayin”, deb yonboshlab yotib, naql qilib edi”, deb asarning mazmunini Ergash shoir so'zlab berdi”. Hodi Zarifov shoirning og'zidan dostonni yozib oldi va unga “Oysuluv” deb nom berdi.

Dostonda Turon va Eronning qadimdan o'zaro kurashi, badiiy talqin etilgan. Ikki hududning bunday ziddiyatli munosabatlari nafaqat “Oysuluv”da, balki boshqa dostonlarda ham o'z ifodasini topgan.

Bu to'g'risida Ergash shoir dostonning boshlanma qismida shunday deydi: “Eron bilan Turon qadimdan bir-biri bilan taraf (*“taraf” so'zi bu o'rinda “dushman” ma'nosida qo'llanilgan*) ekan. Go'ro'g'lining ham Eron podsholari bilan taraf bo'lgani qadimdan meros ekan. U zamonlarda Eronda Doro degan podsho bo'lar ekan. Doro Turon mamlakatiga yo'llab kelib, elni talab, tog'da, yaylovda qo'nib o'tgan elga tashvish solib, odamlarni uy-joyi bilan, suri-galasi bilan, echki-takasi bilan, qo'zi-qo'chqori bilan – jami davlati bilan o'lja olib, Eronga haydab ketar ekan. Turon podshosi xabar topganda, ortidan quvib borib, goh cho'lda, goh tog'da urush qilib yengsa, bosgan elni haydagan moli bilan olib qolar ekan; yengilsa, Doroning askarlari Eronga haydab ketar ekan. Odamlarni qul qilib sotar ekan, o'lja mollarni amal-amaliga qarab bo'lib olar ekan”. Darhaqiqat, “Go'ro'g'li” turkum dostonlarida ham Eron “qizilbosh”lari bilan o'zaro siyosiy-harbiy kurash hamda jangovar to'qnashuvlar bo'lgani kuylangan. To'g'ri, Go'ro'g'lidagi bu jarayon ancha keyin sodir bo'lgan ersa-da, chunonchi, Turon va Eron xalqlarining munosabatlari davomi sifatida namoyon bo'ladi.

Endi asosiy masala shundan iboratki, “Oysuluv” dostonida Oysuluv, Doro, Kunbotir, Qaysar, Oftoboy kabi bir qator yetakchi qahramonlar tasvirlangan. Doston voqealari Ahamoniylar hukmdori Doro davri bilan bog'liq tarzda bayon etilgan bo'lsa-da, mazmunan Kurushning Turonga yurishi bilan aloqador tarixiy jarayonlarga to'g'ri

keladi. Unga qarshi ozodlik uchun kurash olib borgan Oysuluv va uning o'g'li Kunbotirning badiiy siymosi esa Tomir xotun hamda Sparangiz (*Spargapises*)ning tarixiy taqdiri bilan muayyan o'xshashlik kasb etadi.

Ergash Jumanbulbul o'g'li dostonida Oysuluvni quyidagicha tanishtiradi: “Turon mamlakatida Oysuluv degan olp bir xotin podsholik qilar ekan, ko'p suluv ayol ekan. Buning suluvligiga Iram bog' parilarining ham rashki kellar ekan. Oysuluvning olp bir o'g'li bor ekan, otini Kunbotir der ekan. Oysuluv podshoning lashkarboshisi o'zining o'g'li Kunbotir ekan”. Ushbu ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, Tomir xotunning Eron hukmdori Kurushga qarshi ozodlik kurashi ming yillar osha “Oysuluv” va “Doro” badiiy timsoliga ko'chib, og'zaki ijodda yashab kelgan.

Shu o'rinda “Oysuluv” dostoni Tomir xotun hukmronlik qilgan davrning aynan ifodasi bo'la olmasligi tabiiy hol. Folklorshunos olim Umrzoq Jumanazarovning ta'kidlashicha, tarixiy dostonlar bunday vazifani o'z zimmasiga olgan ham emas. Dostonda Doroning sarkardasi Qaysarning Oysuluvga oshiq bo'lgani qayd etilgan. Tarixiy haqiqatda esa bunday ma'lumot uchramaydi. Aksincha, Gerodot bergan ma'lumotlarga ko'ra, Kurushning shaxsan o'zi malikaga sovchilarni go'yoki uylanish bahonasida yuborgan hamda nikoh taklif qilgan. Ammo Tomir xotun uning o'ziga emas, balki massagetlar podsholigiga sovg'i ko'rsatganini anglab, ularning yaqinlashuvini taqiqlagan.

Gerodotning yana bir ma'lumoti e'tiborni tortadi, bu Tomir xotunning o'g'li Sparangizning hiyla orqali qo'lga olinishi bilan bog'liq jarayondir. Ahamoniy podsho Kurush amaldori Krezning maslahatiga muvofiq, hiyla ishlatishga qaror qiladi. Forslar massagetlarning sharob ichishdan bexabar ekanini bilib, qo'y va boshqa chorva mollaridan ko'plab so'yib, ular uchun harbiy jamloqda mo'l-ko'l ziyofat tayyorlaydi hamda toza (*suv qo'shilmagan*) sharob to'ldirilgan idishlarni ham qoldirgan. So'ngra qo'shinining eng zaif qismini shu yerda qoldirib, qolgan qismini daryo tomonga qaytarganlar. Shunda massagetlar qo'shinining uchinchi qismi Kurushning orqada

qolgan askarlariga hujum qildi va ularning bir qismini qirib tashlagan. Dushmanlarini yengib bo'lgach, ular yoyib qo'yilgan dasturxonni ko'rib, o'tirib ovqatlanadilar; ovqat va sharobdan to'yib, uxlab qoladilar. Forslar qaytib kelib, ularning ko'pini o'ldiradi, undan ham ko'prog'ini asir oladi. Asirlar orasida massagetlarga qo'mondonlik qilgan malika Tomir xotinning o'g'li Sparangiz ham bor edi.

Xo'sh, “Oysuluv” dostonida baxshi bu voqeani qanday bayon etgan? Ergash shoir talqinida ham eronliklarning sharob bilan bog'liq hiyla qo'llagani urg'ulanadi. Dostonda Pahlavon Qaysar ayyor Ko'saning maslahati bilan maston parilarni ishga solishga qaror qiladi. Ayyor Ko'sa o'zini jabrdiyya qilib ko'rsatib, Dorodan azob chekayotgani xususida Kunbotirga arz qiladi. Kunbotir Ko'saning so'zlariga ishonadi va uning makonida askarlari bilan mehmon bo'ladi. **Baxshi Kunbotir va uning yigitlari qanday qo'lga tushgani to'g'risida shunday kuylaydi:** “Ayyor Ko'sa Kunbotir bilan qirq yigitni mehmon qila berdi, qirq parizod bir-bir alyor aytib, kosa suzib bera berdi, bular birin-ketin mast bo'lib, yotib qoldi. Kunbotir boshi aylansa ham, sir bermay, takani kabob qilib, o'rta olib kelib qo'ydi. Kunbotir yeb berdi, parilar hali ham ko'hna sharobni kosalariga to'ldirib quya berdi, yuz nozi bilan, shirin so'zi bilan alyor, deb Kunbotirga bosib uzata berdi, u ham olib icha berdi. Shunday qilib, Kunbotirning ham boshi gangib, bu ham yiqilib, uxlab qoldi. Bari yig'ilib kelib, Kunbotir bilan qirq yigitning og'zidan, burnidan tag'i quydi. Ag'darib, dumalatib ko'rди, hech qaysisi hech narsa bilmadi. Doro podsho Kunbotirni zindonga soldi va yigitlarini dorga tortdi”. Albatta, dostonidagi “Ayyor”, “maston parilar” kabi to'qima qahramonlar badiiy ijod mahsuli ekani aniq. Biroq Kunbotirning dushmanlarning hiylasi bilan sharob ichib qo'lga tushish jarayoni Sparangiz tarixiy taqdiriga monand tarzda bayon etilgan.

Shuningdek, dostonidagi Kunbotirning taqdiri Sparangiz bilan bog'liq tarixiy haqiqatga mos kelmaydigan jihatlar ham mavjud. Sparangiz sharobdan

Suratlar sun'iy intellekt yordamida tayyorlandi

mast bo'lib, hiyla orqali qo'lga tushib qolganini anglagandan so'ng Kurushdan qo'llarini bo'shatishlarini so'raydi va o'z joniga qasd qilgani to'g'risida "Tarix" asari ma'lumot beradi. Dostonda esa aksincha, Kunbotir Pahlavon Qaysarning qizi Oftoboy yordamida zindondan ozod bo'ladi va omon qoladi. Voqealar tizimining bunday fojiali yakunini qabul qilmagan xalq tomonidan qahramon badiiy to'qimalar orqali ideallashtirilgan bo'lishi mumkin.

Bevosita Tomir xotun bilan bog'liq tarixiy voqealar tahliliga o'tilganda, o'g'lining asir olinishi jarayonidagi elchilik munosabatlari uning jasoratini yanada yaqqol ochib beradi. Bu o'rinda tarixiy manba va dostonda ikki xil yondashuv borligini kuzatish mumkin. Ya'ni yunon tarixchisining guvohlik berishicha, Tomir xotun o'g'li va qo'shinining boshiga tushgan ko'rgilikni eshitib, Kurushga elchilar yuborgan. **U elchilar orqali fors hukmdoriga shunday deydi:** "Ey qonxo'r Kurush! Hozir sodir bo'lgan voqea bilan maqtanma! Axir sen bu g'alabaga uzumdan tayyorlangan ichimlik – sharob yordamida erishding. Sizlar bu ichimlikni ichganingizda aqlingizni yo'qotasiz, u tanangizga kirgach, og'zingizdan yomon so'zlar chiqadi. Sen mening o'g'limni ham jangda emas, hiyla bilan qo'lga olding! Men senga yaxshi maslahat beraman: o'g'limni menga qaytar va bu yurti jazolanmasdan tark et. Sen massagetlar qo'shinining uchinchi qismini sharmandali ravishda halok etding. Agar bunday qilmasang, massagetlar quyoshi nomiga qasam ichamanki, seni qon bilan to'ydiraman!" Kurush esa bu xabarga e'tibor bermaydi.

"Oysuluv" dostonida esa elchilar Oysuluv emas, balki Eron podshosi tomonidan yuborilgani qayd etilgan. Baxshi malikaning elchilar bilan uchrashuvini shunday kuylaydi:

"Elchi bo'lsa, elchiga o'lim yo'q – otdan tushsin, darvozada damini olsin, nomasini sizlardan berib yuborsin". Bir mahram chiqib, elchilardan nomani olib keldi, Oysuluvga berdi. Oysuluv o'qib ko'rsa, xatda aytibdi: "Turon Eronga tobe bo'lsin, Oysuluv podsho bizga bo'ysunsin. Agar bizning so'zimizni quloqqa olmasa, zindonda yotgan o'g'lini o'ldiramiz, lashkar bilan ustiga yo'llab boramiz. Oysuluv podshoni bandi qilib, jami eli-xalqini talab, mol-mulkini o'lja qilib, odamlarini qul qilib, Eronga haydaymiz", debdi. Doro bilan Pahlavon Qaysar muhrini bosibdi. Nomaning bir chetida tag'i shunday yozilibdi: "Agar Oysuluv podsho urushmasdan mamlakatni bersa, o'zi menga tegsa, zindonda yotgan o'g'lini chiqarib beraman, ham o'zi, ham o'g'li o'limdan omon qoladi". Bunga Pahlavon Qaysar bir o'zi muhrini bosibdi".

Xatni o'qib Oysuluvning juda qattiq jahli chiqadi. Mahramlarga elchilarni chaqirish buyrug'ini beradi. "Oysuluv elchilarga aytdi: "Sizlar elchi ekansizlar, elchi bo'lmaganlaringda, baringizni o'ldirib, kallalaringni bir qopga solib, Doro podshoga sovg'a-salom qilib yuborar edim. Sizlarga javob, borib Doro bilan Qaysarga aytinglar: podsholaring qo'lidan kelganini qilsin! Bor lashkari bilan, qo'r-u qo'rxonasi bilan urushga otlansin. Men taraddud qilib turibman, bosib boraman. Yo Doro bilan Qaysarni o'ldirib, Kunbotirning o'chini olaman, yo shu urushda o'laman. Ahmoq bo'lib, elchi yuborib yurmasin! Men Turon mamlakatimni, el-xalqimni unga bermayman, bo'ysunmayman! Mening so'zimni podsholaringga tayinlab aytinglar, tag'i armonda qolmasin", deb elchilarga javob berdi. Elchilar jo'nab ketdi.

Mazkur nutq orqali Oysuluv o'zining siyosiy irodasi, harbiy qat'iyati va yurt mustaqilligiga sodiqligini ochiq namoyon etadi; u dushman tahdidiga murosasiz javob qaytarib, shaxsiy fojiasini ham davlat va el manfaatidan ustun qo'ymaydigan hukmdor sifatida gavdalanadi.

Xalq dostonida Oysuluv va Doro, tarixiy manbalarda esa Tomir xotun hamda Kurush o'rtasidagi harbiy to'qnashuv voqealar tizimining hal qiluvchi bosqichini tashkil etadi. Gerodot o'zining asarida "Menimcha bu barcha janglardan ham shiddatliroq edi", deb qayd etgan. Shuningdek, jang haqida qisqa to'xtalib, ikki taraf avval bir-biridan uzoq masofada turib, kamonlardan o'q uzganini ta'kidlaydi. So'ng o'qlari tugagach, qilich va nayzalar bilan yaqin jangga kirgan. Ular uzoq vaqt davomida jang qildi va hech biri chekinishni istamagan. Nihoyat, massagetlar ustun keladi, fors qo'shinining katta qismi qirib tashlanadi, Kurushning o'zi ham shu yerda halok bo'ladi.

Dostonda ham, xuddi manbada keltirilganidek, Oysuluvning g'alaba qozongani madh etiladi. Jang arafasida turgan Oysuluv siymosini baxshi haqiqiy jangchilar xos tasvirlab, uni erkak libosini kiyib, olmos qilichi va kark teri qalqonni qo'lga olgan harbiy yetakchi timsolida gavdalandiradi. Ergash shoir Gerodot keltirgan ma'lumotlarga mos ravishda urush jarayonini tasvirlar ekan, merganlar piyoda askarlarni boshlab jangga kirgani, urush tobora qizib borgan, devlar bir muddat tin olib, so'ng yana hujumga o'tganini, shu orada ko'plab maydonlar bo'shab, qon Tajan daryosi tomon oqib, uning suvi qip-qizil tusga kirganini, botirlar esa qilichlarini qonga belab, o'liklar orasida olishib, maydon izlab yurganlarning, xumordan tarqab ketganini ta'kidlaydi. Demak, ikki o'rtada bo'lib o'tgan jangovar to'qnashuv haqiqatda daxshatli bo'lgan. Kamonchilarning o'q uzishi-yu, so'ngra piyoda qo'shinni jangga kirgani doston va tarixiy manba o'rtasidagi aloqadorlikni aniqlashtiradi.

Ammo dostonidagi bir farqli jihat shuki, Oysuluv bilan Kunbotir lashkari bilan Doro va Qaysarni ortidan quvlab Eron shaharlarigacha yetib borib, Eronni o'ziga tobe o'lkaga aylantiradi. Tarixiy manbalarda esa Tomir xotunining Eronni egallagani haqida ma'lumotlar uchramaydi. Bu xalqning orzu-istaklarining natijasi sifatida yuzaga chiqadi. Chunki xalq dushmanni shunchaki yengish bilan kifoyalanib qolmasdan, uning ustida to'la hukmronlikni o'rnatganini kuylagan.

Baxshi dostonni yakunlar ekan, Eron poshdosini qochgani hamda Kunbotir Doroning o'ldirish sahnasi quyidagicha bayon etgan: "Bularning quvib kelayotganini Eronning lashkarlari bilib, har qaysisi chekka-chekkaga qochib, har kim o'z boshini olib, har qayoqqa ketdi. Oysuluv bilan Kunbotir Doroning shahriga kirib bordi. Doro buni eshitib, saroydan chiqib, boshpanasini qilib qoldi. Doroning qochgan xabari Kunbotirga yetdi. Enasidan javob olib, quvib izidan tushdi. Shahardan chiqmay Doroga yetdi: olmos qilich bilan Doroning kallasini olib, enasining qo'lga tutdi. Eron odamlari buni ko'rib, bari: "Omon-omon!" deb Eron Oysuluv podshoga tobe bo'ldi. El-yurtda tinchlik bo'lib, omon-omonlik bo'ldi".

Yuqoridagi Eron podshosining jangda o'limi hamda Doroning boshi Oysuluv qo'lga tutqazilgani haqidagi parcha tarixiy manbalardagi voqea talqini bilan uyg'unlik kasb etadi. Ushbu jarayon haqida Gerodot "Tarix" asarida aniq ma'lumotlar berib o'tgan. Massagetlar ustun kelib, fors qo'shinining katta qismini qirib tashlagani va Kurushning ham aynan shu jangda halok bo'lgani ta'kidlanadi. Shundan so'ng To'maris inson qoni bilan to'ldirilgan meshni keltirishni buyurib, halok bo'lganlar orasidan ahamoniy hukmdorning jasadini topish buyrug'ini bergan. Uni topgach, Kurushning boshini o'sha meshga tiqib, shunday dedi: "Sen o'g'limni hiyla bilan qo'lga olib, meni tirik qolganim holda ham halokatga uchratding. Endi esa seni qon bilan to'ydiraman, seni shunday qilish bilan tahdid qilgan edim!"

Ko'rinib turibdiki, tarixiy dostonidagi voqealar rivoji Gerodot keltirgan ma'lumotlar bilan muayyan darajada uyg'unlashadi. Biroq bu o'rinda Ergash Jumanbulbul o'g'lining Gerodot asarlaridan bevosita xabardor bo'lganini taxmin qilish qiyin. Bu holat mazkur ikki manbaning o'zaro mustaqil shakllangan bo'lishi ehtimolini ko'rsatadi. Yana bir ehtimolga ko'ra, Gerodotning o'zi ham Turon hududiga kelmaganini inobatga olsak, xuddi shu doston unga rivoyat tarzida yetib borgan bo'lishi mumkin. Turon hududida esa bu voqealar og'zaki ijod orqali avlodlarga o'tib kelgan.

Bizgacha Ergash shoirning otasidan o'rgangan dostoni yetib kelgani bois asar qahramonining Oysuluv ekani haqidagi qarash shakllanadi. Biroq biz Tilla kampirdan burungi zamondagi baxshi ayollarning ijrosi haqida ma'lumotga ega emasmiz. Shu sababli doston qahramonining nomi dastlab Oysuluv emas, balki boshqa nom bilan atalgan bo'lishi ehtimolini ham inkor etib bo'lmaydi. Ammo shunisi ayonki, Turon hududida Ahamoniylarga qarshi kurash olib borgan ayol hukmdor mavjud bo'lgan va uning siymosi xalq xotirasida saqlanib qolgan.

Umuman olganda, "Oysuluv" tarixiy dostoni ajdodlarimizning qadimgi davri haqida ma'lumotlar bera oladi. Doston qahramoni Oysuluv miloddan avvalgi 6-yuzyillikda Turonda hukmronlik qilgan Tomir xotunining epik talqini sifatida namoyon bo'ladi. Dostonidagi parchalar Gerodotning asariga mos ravishda malikaga dushman tarafning sovchi qo'yishi, qahramonning o'g'li asirga tushishi, ikki o'rtadagi elchilik munosabatlari jarayonida aniq tarixiy haqiqat aks etadi. Tarixiy manbadagi eng muhim nuqta Tomir xotun va Kurush o'rtasidagi dahshatli jang sahnasi "Oysuluv" hamda "Doro" timsolida baxshi o'z badiiy ijrosini yaratgan. Muhimi shuki, Oysuluv ham Tomir xotun ham Turon xalqini eronliklar zulmidan saqlab qolgan va yurtda tinchlik o'rnatgan.

**Muxtorjon TOLIBBOYEV,
O'zbekiston Fanlar akademiyasi
Tarix instituti tayanch doktoranti**

Virtual olamda ogohlik

Surat sun'iy intellekt yordamida tayyorlandi

KIBERMAKON

MILLIY XAVFSIZLIKNING YANGI MAYDONI

Bugungi kunda davlat xavfsizligini ta'minlash faqat quruqlik, havo yoki dengizdagi mudofaa bilan cheklanib qolmaydi. Texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida kibermakon ham davlatlar xavfsizligi va manfaatlari to'qnashadigan muhim maydonga aylandi. Zamonaviy armiyada qo'shnlarni boshqarish, aloqa, navigatsiya, ma'lumot almashinuvi, logistika va boshqa jarayonlar raqamli texnologiyalarga tobora ko'proq bog'lanib bormoqda. Bu esa axborot tizimlari va raqamli infratuzilmaning barqaror ishlashi harbiy salohiyatning muhim omillaridan biri ekanini ko'rsatadi. Shu sababli kiberxavfsizlikni faqat axborot texnologiyalari sohasiga taalluqli vazifa sifatida qarash yetarli emas. U bugun harbiy xavfsizlikning ajralmas qismi, davlat mudofaa qobiliyatini ta'minlashning muhim yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

KO'RINMAS, AMMO JIDDIY TAHDID

Kibertahdidlarning eng xavfli jihatlaridan biri ko'p hollarda ko'zga ko'rinmas holda amalga oshirilishidir. An'anaviy tahdidlarda xavf manbasini tashqi belgilar orqali aniqlash imkoniyati nisbatan yuqori bo'lishi mumkin. Kibermakonda esa hujumchi o'z shaxsini yashirishi, zararli dasturlarni oldindan tizimga joylashtirishi, boshqa mamlakatlarda joylashgan serverlardan yoki inson omilidan foydalanishi mumkin. Kiberhujum natijasida qurol-yarog' va harbiy texnikaning o'zi zararlanmasligi mumkin. Ammo ularni boshqarish, aloqa qilish, ma'lumot uzatish yoki qaror qabul qilish jarayonlariga ta'sir ko'rsatilsa, uning oqibatlari jiddiy bo'lishi mumkin.

Masalan, muhim axborot tizimining ishdan chiqishi qo'shnlarni boshqarish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi, aloqa kanallarining uzilishi ma'lumot almashinuvi qiyinlashtirishi, ma'lumotlarning o'zgartirilishi esa noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun zamonaviy harbiy tizimda kiberhimoyaning vazifasi faqat viruslarni aniqlash yoki kompyuterlarni zararli dasturlardan himoya qilish bilan cheklanmaydi.

Uning asosiy vazifalari axborot tizimlari va infratuzilmani himoya

qilish, harbiy va xizmatga oid ma'lumotlarning maxfiyligini ta'minlash, aloqa kanallarining uzluksiz va xavfsiz ishlashini ta'minlash, foydalanuvchilarni ishonchli autentifikatsiya qilish, tarmoqlarda shubhali faollikni aniqlash, kiberhujumlarni tezkor aniqlash va ularga javob berish, muhim ma'lumotlarni zaxira nusxalash, axborot tizimlaridagi zaifliklarni o'z vaqtida bartaraf etish, shuningdek kiberinsidentlarni tahlil qilish va ularning kelgusida takrorlanishining oldini olishdan iborat.

KIBERHIMOYANING MUHIM BO'G'INI

Eng zamonaviy texnik himoya vositalari ham inson omilining ahamiyatini to'liq yo'qota olmaydi. Kiberhujumlarning bir qismi texnik zaifliklardan foydalanish orqali amalga oshirilsa, yana bir qismi inson xatosi yoki ehtiyotsizligidan boshlanishi mumkin. Masalan, xizmatchiga ishonchli manbadan yuborilgandek ko'ringan elektron xabar keladi. Xabarda havola yoki fayl bo'lishi mumkin. Oddiy hujjatga o'xshagan fayl ochilgandan so'ng zararli dastur ishga tushishi yoki foydalanuvchining maxfiy ma'lumotlari qo'lga kiritilishi ehtimoli mavjud. Bunday usullar orasida fishing hujumlari keng tarqalgan. Shu bois harbiy xizmatchilarning kiberigiyenasini oshirish texnik himoya vositalari bilan bir qatorda muhim ahamiyat kasb etadi. Kuchli va yagona paroldan foydalanish, imkoniyat mavjud bo'lganda ko'p bosqichli autentifikatsiyani qo'llash, shubhali havola va fayllarni ochmaslik, noma'lum qurilmalarni axborot tizimlariga ulamaslik, xizmatga oid ma'lumotlarni shaxsiy messengerlar orqali yubormaslik kabi oddiy qoidalar ko'plab xavflarning oldini olishi mumkin. Demak, kiberxavfsizlikda inson faqat himoya obyekti emas, balki himoyaning birinchi chizig'i hamdir.

AXBOROT – STRATEGIK RESURS

Raqamlashtirish jarayoni chuqurlashgani sari axborotning qiymati ham ortib bormoqda. Har qanday axborotning kimga tegishligi, undan kim foydalanishi mumkinligi, qayerda saqlanishi, qanday vositalar orqali uzatilishi va qanday himoya qilinishi muhim xavfsizlik masalasiga

aylanmoqda. Ayniqsa, harbiy sohaga oid ma'lumotlar, shaxsiy ma'lumotlar, xizmat hujjatlari, ichki aloqa ma'lumotlari va boshqa cheklangan axborotlarning ruxsatsiz tarqalishi jiddiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Shu nuqtayi nazardan axborotni himoya qilish faqat uning maxfiyligini saqlashdan iborat emas. Axborotning o'z vaqtida mavjud bo'lishi va ishonchliligi ham muhim. Ya'ni harbiy axborot: **maxfiy, ishonchli va zarur vaqtda mavjud bo'lishi kerak**. Agar ma'lumot maxfiy saqlangan bo'lsa-yu, zarur vaqtda undan foydalanish imkoni bo'lmasa yoki ma'lumot o'zgartirilgan bo'lsa, axborot tizimining xavfsizligi to'liq ta'minlangan deb bo'lmaydi.

KIBERHIMOYA – DOIMIIY JARAYON

Kiberxavfsizlikni bir marta o'rnatib, keyin u haqda unutib bo'lmaydi. Yangi texnologiyalar paydo bo'lishi bilan birga yangi zaifliklar va hujum usullari ham yuzaga kelmoqda. Shuning uchun axborot tizimlarini muntazam yangilash, mavjud zaifliklarni aniqlash va bartaraf etish, foydalanuvchilarni o'qitish hamda himoya choralari doimiy takomillashtirish talab etiladi. Bunda kiberxavfsizlik tizimi faqat hujum sodir bo'lganidan keyin harakat qilmasligi kerak. Xavfni oldindan aniqlash va uning ehtimoliy oqibatlarini kamaytirishga qaratilgan yondashuv muhim ahamiyatga ega. Buning uchun axborot tizimlaridagi hodisalarni doimiy monitoring qilish, shubhali faollikni tahlil qilish, zaifliklarni nazorat qilish, muhim ma'lumotlarni zaxiralash va kiberinsidentlarga javob berish mexanizmlarini shakllantirish zarur. Ayniqsa, muhim tizimlar ishdan chiqqan holatda ularni qisqa vaqt ichida tiklash imkoniyati ham oldindan rejalashtirilishi kerak. Chunki kiberxavfsizlikning maqsadi faqat hujumni to'xtatish emas, balki tizimlarning barqarorligini ta'minlashdan ham iborat.

O'zbekiston Respublikasining "Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi qonuni kiberxavfsizlikni ta'minlash, kibertahdidlarning oldini olish va kiberinsidentlarga munosabat bildirish sohasidagi huquqiy asoslarni belgilab beradi.

KIBERBARQARORLIK – ZAMONAVIIY ARMIYANING MUHIM TALABI

Bugungi kunda axborot tizimini himoya qilishning o'zi yetarli emas. Tizim kiberhujum yoki texnik nosozlik yuz bergan taqdirda ham o'z vazifalarini imkon qadar davom ettira olishi va zarur hollarda tez tiklanishi kerak. Bu tushuncha kiberbarqarorlik bilan bog'liq. Kiberbarqarorlik tahdidni aniqlash, unga qarshi chora ko'rish, hujum oqibatlarini cheklash va tizimni qayta tiklash qobiliyatidir. Shu nuqtayi nazardan harbiy infratuzilmada rezerv nusxalarni yaratish, muhim tizimlar uchun muqobil ishlash mexanizmlarini tashkil etish, favqulodda holatlarda harakat qilish tartiblarini belgilash va muntazam mashg'ulotlar o'tkazish muhim ahamiyatga ega. Chunki kiberhujumning oldini olishning har doim ham imkoni bo'lmasligi mumkin. Ammo uning oqibatlarini kamaytirish va tizimni tez tiklashga tayyor bo'lish mumkin.

YANGI AVLOD HARBIY MUTAXASSISI

Bugungi harbiy mutaxassis faqat o'zining asosiy sohasini yaxshi bilishi bilan cheklanib qolmasligi kerak. Raqamli texnologiyalardan xavfsiz foydalanish, kibertahdidlarni tanish, axborotni to'g'ri saqlash va himoya qilish, shubhali faoliyatni sezish va xavf yuzaga kelganda belgilangan tartibda harakat qilish ko'nikmalari ham kasbiy tayyorgarlikning bir qismiga aylanmoqda. Kelajak armiyasida dasturchilar, kiberxavfsizlik mutaxassislari, tarmoq muhandislari, raqamli kriminalistika ekspertlari, kiberinsidentlarga javob berish va axborot tizimlarini tiklash bo'yicha mutaxassislarga talab yanada ortishi tabiiy. Biroq kiberxavfsizlik faqat maxsus mutaxassislarning vazifasi emas. Har bir harbiy xizmatchi axborot xavfsizligi talablariga rioya qilishi va o'z faoliyati bilan umumiy kiberhimoyaga hissa qo'shishi kerak.

Xulosa qilib aytganda, kibermakon shunchaki internet emas. U bugun davlat, jamiyat va milliy xavfsizlik manfaatlari kesishadigan strategik makondir. Zamonaviy armiyaning kuch-qudrati uning qurol-yarog'i va harbiy texnikasi bilan bir qatorda axborotni qanchalik ishonchli himoya qila olishi, raqamli tizimlarning barqaror ishlashini ta'minlashi va kibertahdidlarga qanchalik tezkor javob bera olishi bilan ham belgilanadi. Shu ma'noda kiberxavfsizlik alohida bir IT yo'nalishi emas. U harbiy xavfsizlik va milliy mudofaa salohiyatining muhim tarkibiy qismidir. Kibermakonda samarali himoya faqat zamonaviy texnologiyalarga emas, balki **bilim, intizom, mas'uliyat, doimiy tayyorgarlik va hushyorlikka** ham bog'liq. Zero eng murakkab texnik himoya tizimlarining ortida ham inson turadi. Shuning uchun kibermakonda xavfsizlikni ta'minlash har bir harbiy xizmatchining bilim va mas'uliyatidan boshlanadi.

**Katta serjant
Bahodir DADABOYEV,
Mudofaa vazirligi
Kiberxavfsizlik departamenti
boshqarma katta texnigi**

Harbiy okruglarda

INSON SALOMATLIGI YO'LIDA

Inson salomatligi – jamiyat farovonligi va mamlakat taraqqiyotining eng muhim mezonlaridan biri. Aholiga sifatli va o'z vaqtida tibbiy xizmat ko'rsatish, kasalliklarni erta aniqlash, fuqarolarning sog'lig'ini mustahkamlash borasida amalga oshirilayotgan ezgu tashabbuslar xalqimiz hayotida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ana shunday ezgu maqsadlarni o'zida mujassam etgan "Tibbiyot karvoni" salomatlik tadbiri Shimoli-g'arbiy harbiy okrug qo'mondoni tashabbusi bilan Qoraqalpog'iston Respublikasining Shumanay tumanida tashkil etildi. Nukus harbiy hospitali hamda hamkor tashkilot vakillari bilan birgalikda o'tkazilgan mazkur tadbir davomida aholi keng qamrovli tibbiy ko'rikdan o'tkazildi. Ko'rik jarayonida fuqarolar tor soha mutaxassislari qabulidan o'tib, salomatligi bilan

bog'liq mavjud muammolar yuzasidan zarur tibbiy maslahat va tavsiyalar oldi.

Tadbirning muhim jihatlaridan biri tuman tibbiyot birlashmasida

mavjud bo'lmagan zamonaviy ko'chma tibbiy diagnostika uskunalarining jalb etilgani bo'ldi. Mazkur imkoniyat tufayli aholi joyning o'zida rentgen, UTT, EKG, laboratoriya hamda boshqa zarur tibbiy tekshiruvlardan o'tkazildi. Natijalar mutaxassislar tomonidan tahlil qilinib, aniqlangan holatlar bo'yicha fuqarolarga tegishli tavsiyalar berildi. Zarur hollarda esa qo'shimcha tekshiruv va davolanish choralarini ko'rish bo'yicha yo'nalishlar berildi.

RAHBAR VA YOSHLAR UCHRASHUVI

Jizzax viloyatining Paxtakor tumanidagi Jizzax pedagogika texnikumida o'quvchi-yoshlar ishtirokida "Rahbar va yoshlar uchrashuvi" tashkil etildi.

Harbiy xizmatchilar, harbiy prokuratura, faxriylar ishtirok etgan tadbir davomida mamlakatimiz Qurolli Kuchlarida amalga oshirilayotgan islohotlar hamda oliy harbiy ta'lim muassasalari

haqida ma'lumotlar berildi. Shuningdek, yoshlarni Vatanga sadoqat va harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularda yot g'oyalarga qarshi kuchli mafkuraviy immunitetni

shakllantirish masalalariga alohida e'tibor qaratildi. Samimiy va ochiq muloqot ruhida o'tgan uchrashuvda ishtirokchilar o'zlarini qiziqtirgan savollarga mutasaddilardan atroflicha javob oldi.

TARBIYA MASKANI

Teatr – inson qalbiga yo'l topadigan, hayot haqiqatlarini san'at orqali ifoda etadigan ma'naviyat maskani. Sahna asarlari orqali tomoshabin nafaqat estetik zavq oladi, balki insonparvarlik, vatanparvarlik, sadoqat va ezgulik kabi yuksak fazilatlar haqida mushohada yuritadi.

Shu maqsadda Surxondaryo viloyatining Termiz shahridagi san'at saroyida viloyat drama teatri aktyorlari ishtirokida "Chegarachi" nomli sahna asari namoyish etildi. Unda harbiy xizmatchilar, ularning oila a'zolari hamda yoshlar ishtirok etdi. Sahna asarida Vatan sarhadlarini qo'riqlash, yurt tinchligi va osoyishtaligini asrash, harbiy xizmatning sharaflari va mas'uliyatli ekani ta'sirchan tarzda yoritildi.

Shuni aytib o'tish kerakki, harbiy xizmatchilar va ular oila a'zolarining bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish, ma'naviy-ma'rifiy dunyoqarashini boyitish maqsadida har oyning juma kuni teatr tomoshalariga borish an'anaga aylangan.

Bu kabi madaniy-ma'rifiy uchrashuvlar harbiy oilalarning madaniy hordiq chiqarishi, san'atga qiziqishini oshirish va ma'naviy muhitini yanada boyitishga xizmat qiladi.

Erk qo'shig'i

Surat sun'iy intellekt yordamida tayyorlandi

Taqdir yozmagaydir farzand dog'ini,
Hech banda boshiga, hatto yog'iyini,
His qilsa kimda-kim bilgay ohini,
Kayxusrav yetkazgan zulm-zo'rlikni,
Qadriga yetaylik bunday hurlikni!

Mensimay raqibin qo'ygan chohini,
El deb qurbon qildi ko'z qarog'ini,
Balandroq ko'tarib jang yarog'ini,
Tan olmay To'maris tanglik, xo'rlikni,
Qadriga yetaylik bunday hurlikni!

Doro qilich sermab qilgandi qahr,
Shiroq jasorati – moziyga muhr,
Tinchlik deb ishlatdi hiyla-yu makr,
Qay jazoga mahkum etgan sho'rlikni,
Qadriga yetaylik bunday hurlikni!

Chingizxon lutf qilib berganda imkon,
Chiqib ketmoqlikka yurtidan omon,
Taklifin rad etib eli uchun jon
Berolgan Kubrodan o'rgan sherlikni,
Qadriga yetaylik bunday hurlikni!

Tomiringda oqar mardlarning qoni,
Tan berdi hattoki mo'g'ullar xoni,
Vatan desang ko'zga ko'rinmas joni,
Panaga qochmadi, bilmas g'o'rlikni,
Qadriga yetaylik bunday hurlikni!

Tarixda eng mudhish, eng jirkanch onlar,
Begunoh to'kildi qirmizi qonlar,
Bemavrid uzildi minglagan jonlar,
Shular evaziga kelgan NURLIKNI,
Qadriga yetaylik bunday HURLIKNI!

Saida SAFO,
Ogahiy nomidagi ijod maktabi
o'qituvchisi, UrDU magistranti

O'ZBEKISTON VA POKISTON

do'stligi timsoli

O'zbekiston Respublikasining Pokiston Islom Respublikasidagi elchixonasi tashabbusi bilan Islomobod shahrida O'zbekiston Respublikasi mustaqilligining 35 yilligiga bag'ishlangan bayram tadbirlari tashkil etildi.

Unda Pokistonda akkreditatsiyadan o'tgan diplomatik korpus vakillari, jumladan Turkmaniston, Ozarbayjon, Qozog'iston, Kuba va Rossiya diplomatlari, O'zbekistonda istiqomat qilayotgan yurtdoshlarimiz, shuningdek mahalliy ommaviy axborot vositalari vakillari ishtirok etdi.

Tadbirda so'zga chiqqan Pokiston vakillari O'zbekiston xalqini mustaqillikning 35 yilligi bilan samimiy muborakbod etib, yurtimizning boy madaniy merosi, milliy qadriyatlari, mehmondo'stligi va Vatanga bo'lgan yuksak muhabbatini alohida e'tirof etdi.

Bayram dasturining eng yorqin lahzalaridan biri O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlarining Markaziy ashula va raqs ansambli ijodkorlarining chiqishlari bo'ldi. San'atkorlar tomonidan Vatanni ulug'lovchi, yurtga muhabbat va sadoqat tuyg'ularini tarannum etuvchi kuy-qo'shiqlar, shuningdek

xalqimizning boy milliy an'ana va qadriyatlarini aks ettiruvchi o'zbek milliy raqslari ijro etildi.

Ansamblning chiqishlari orqali o'zbek xalqining o'ziga xos milliy madaniyati, urf-odatlar va an'analari keng namoyish etildi. Jarangdor kuy-

qo'shiqlar va jo'shqin raqslar nafaqat Pokistonda istiqomat qilayotgan yurtdoshlarimiz, balki tadbirga tashrif buyurgan pokistonlik tomoshabinlarga ham ko'tarinki kayfiyat va unutilmas taassurot ulashdi.

Tadbir dasturidan Pokiston xalqining milliy kuy-qo'shiqlari ham o'rin oldi. Bu ikki xalqning o'zaro hurmati,

do'stligi va mushtarak madaniy qadriyatlarini yana bir bor namoyon etdi.

Tomoshabinlar o'zbek san'atkorlarining chiqishlarini katta qiziqish bilan kutib oldi va milliy kuy-qo'shiqlar sadolari ostida raqslarga qo'shildi. Samimiy va do'stona ruhda o'tgan ushbu bayram tadbiri

O'zbekiston va Pokiston xalqlari o'rtasidagi tarixiy do'stlik va birodarlik rishtalarini yanada mustahkamlashga xizmat qildi.

Tahririyat

Islahot

Yangi o'quv avtodromi FOYDALANISHGA TOPSHIRILDI

"Vatanparvar" tashkiloti Namangan viloyati kengashi tasarrufidagi Chust tumani o'quv sport-texnika markazining belgilangan standartlarga muvofiq qurib bitkazilgan o'quv avtodromi foydalanishga topshirildi.

Tantanali ochilish marosimida "Vatanparvar" tashkiloti markaziy kengashi raisi Husan Botirov, tuman hokimi Baxtiyorjon Salimjonov va Yaponiyaning "Onodera User Run" kompaniyasi mas'ul xodimlari hamda keng jamoatchilik vakillari ishtirok etdi.

Tadbir doirasida tashkilotning viloyat kengashi tasarrufidagi o'quv muassasalariga 25 ta "Chevrolet Onix", 10 ta "KIA Sonet" va 5 ta "FOTON" avtomobilining topshirilishi tadbirga yanada ko'tarinki ruh bag'ishladi. Endilikda ushbu yengil va yuk o'quv avtomobillaridan avtomototransport vositalari haydovchilarini tayyorlash kurslarida "B", "BC" va "C" toifalari bo'yicha o'qiyotgan fuqarolar amaliy mashg'ulotlarda foydalanadi.

Mazkur zamonaviy avtodrom va yangi avtomobillar yoshlarga sifatli ta'lim berish, amaliy malakasini oshirish va ularda yo'l harakati qoidalariga rioya qilish madaniyatini yuksaltirishga xizmat qilishi shubhasiz.

O'zbekiston Respublikasi mudofaasiga ko'maklashuvchi
"Vatanparvar" tashkiloti matbuot xizmati

Huquqiy maslahat

HALOK BO'LGAN HARBIIY XIZMATCHI OILASIGA soliq imtiyozlari bormi?

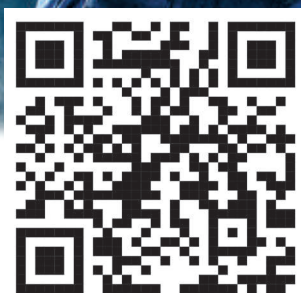
Amaldagi qonunchilikka ko'ra, xizmat majburiyatini bajarish chog'ida halok bo'lgan harbiy xizmatchilarning oila a'zolari uchun qator soliq imtiyozlari nazarda tutilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Soliq kodeksining 421-moddasiga muvofiq, sobiq SSSR yoki O'zbekiston Respublikasining konstitutsiyaviy tuzumini himoya qilish, harbiy xizmat yoki ichki ishlar organlari hamda Milliy gvardiyadagi xizmat majburiyatlarini bajarish chog'ida halok bo'lgan harbiy xizmatchilarning ota-onalari va beva xotinlari yoki erlari mol-mulk solig'ini to'lashdan ozod etiladi.

Mazkur imtiyozdan foydalanish uchun "Halok bo'lgan askarning beva xotini, beva eri, onasi, otasi" degan shtamp qo'yilgan pensiya guvohnomasi yoki tegishli tartibda rasmiylashtirilgan hujjat asos bo'ladi.

Agar imtiyoz oluvchi shaxs pensioner bo'lmasa, harbiy xizmatchining halok bo'lgani to'g'risida tegishli davlat organlari yoki harbiy xizmat nazarda tutilgan idoralar tomonidan berilgan ma'lumotnoma asosida ham soliq imtiyozi qo'llanilishi mumkin. Shuningdek, imtiyozni qo'llash tartibi va zarur hujjatlar bo'yicha yashash joyingizdagi soliq organiga murojaat qilish tavsiya etiladi.

Podpolkovnik M. RIBNIKOV,
Mudofaa vazirligi Moliya-iqtisod bosh boshqarmasi
boshlig'ining o'rinbosari – boshqarma boshlig'i

KURASH TARIXIDA YANGI SAHIFA

Bu haqdagi videorolikni ushbu QR-kod orqali tomosha qilishingiz mumkin.

Toshkent shahridagi Olimpiya shaharchasining yakkakurash sport turlari majmuasida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining tegishli qarori hamda Xalqaro harbiy sport kengashining (CISM) joriy yildagi kalendar rejasiga muvofiq, shu yilning 10-15-sentabr kunlari O'zbekistonda ilk bor harbiylar o'rtasida kurash bo'yicha 1-jahon chorlovi bo'lib o'tmoqda.

Dunyoning turli mamlakatlaridan kelgan ishtirokchilar nufuzli musobaqada nafaqat o'z mahorati, balki kuch, iroda va matonatini ham sinovdan o'tkazadi. Aytish kerakki, mazkur musobaqa kurash sporti tarixida ilk bor tashkil etilmoqda.

Musobaqa doirasida erkaklar 8 ta, ayollar esa 5 ta – jami 13 ta vazn toifasida o'zaro kuch sinashadi.

"Vatanparvar" tashkilotlarida

REKLAMA

O'zbekiston Respublikasi mudofaasiga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkilotining Namangan viloyati kengashi tasarrufidagi Yangiqo'rg'on tumani o'quv sport-texnika markazi nodavlat ta'lim muassasasi hududdagi malakali haydovchilar tayyorlaydigan eng nufuzli o'quv tashkilotlaridan biridir.

Tashkilot JAMOASINING hissasi

Ayni paytda mazkur dargohda xalq xo'jaligining turli tarmoqlari uchun "B", "BC", "CE" toifali haydovchilar tayyorlanmoqda. Albatta, malakali mutaxassislar tayyorlash uchun tashkilotimiz yetarli o'quv-moddiy bazaga ega. Barcha kerakli texnik qurilmalar hamda zamonaviy avtotransport vositalari bilan ta'minlangan. Bu esa, o'z navbatida, haydovchilar malakasini oshirishda har tomonlama qo'l kelayotir.

Ma'lumki, yoshlarni jismonan hamda ma'nan sog'lom qilib voyaga

yetkazishda sportning o'rni beqiyos. Shuning uchun ham markazda sportni ommalashtirish va rivojlantirishga katta e'tibor berilayotir. Bu yerda "Havo miltig'idan o'q otish", "Yozgi biatlon", "Motokross" hamda "Karting" kabi seksiyalar faoliyat ko'rsatmoqda.

Bundan tashqari, tashkilotda yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash borasidagi ishlar

ham samarali tashkil etilmoqda. Shu maqsadda tumanimizdagi mahallalar, o'quv muassasalari va boshqa tashkilotlarda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar va sport musobaqalari muntazam o'tkazib kelinmoqda. Chunonchi, mamlakatimiz davlat mustaqilligining 35 yilligi munosabati bilan "Yagona Vatan, yagona xalq bo'lib, yangi hayot va yangi kelajak yaratamiz!" degan shior ostida o'tkazilgan

barcha tadbirlarimiz shular jumlasidandir.

Shuningdek, viloyat IIB JXX YHX boshqarmasi hamda "Vatanparvar" tashkiloti o'rtasida imzolangan memorandumga asosan, maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyalanuvchilari va umumta'lim

maktablari o'quvchilari o'rtasida harakat xavfsizligini ta'minlash, yo'l-transport hodisalarining oldini olishga qaratilgan tushuntirish ishlari ham olib borilmoqda.

Tumanimizdagi 22-umumta'lim maktabida yo'l harakati qoidalari sinfi zamon talablari asosida to'liq jihozlandi. Ko'rgazmali plakatlar, o'quv qo'llanmalari, yo'l belgilari, yo'lchiroq qurilmalari ishlash tartibini o'rganish, chorraha maketlari shular sirasidandir. Endilikda o'quvchilar yo'l harakati qoidalari, ko'cha va chorrhalarda qanday harakatlanish kerakligi bo'yicha ko'nikmalar bilan yaqindan tanishish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Eng muhimi, bolalar ishtirokida sodir etilishi ehtimoli bo'lgan yo'l-transport hodisalarining oldini olishga jamoamiz a'zolarining hissasi qo'shilayotganidan mamnunmiz.

Alijon TOJIBOYEV,
"Vatanparvar" tashkiloti
Yangiqo'rg'on tumani
O'STM NTM direktori

Mudofaaga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkilotlarida

Bugun mamlakatimizning qay go'shasiga bormang, Vatanni yanada obod etish istagida yashayotgan yurtdoshlarimizning ezgu ishlariga guvoh bo'lishingiz mumkin. O'zbekistonimizning bugungi jamoli, ko'rki har qanday kishini hayratga soladigan darajada o'zgarib, yurtimiz go'zallashib va obodonlashib bormoqda.

OBODLIK KO'NGILDAN BOSHLANADI

O'zbekiston Respublikasi mudofaasiga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkilotining Sirdaryo viloyati kengashi tasarrufidagi Xovos tumani o'quv sport-texnika markazi nodavlat ta'lim muassasasi jamoasi ham ana shu muvaffaqiyatlar silsilasiga o'z ulushini qo'shib kelmoqda.

Keyingi yillarda tuman o'quv sport-texnika markazi jamoasi yurtimiz kelajagi sanalgan yoshlarimizni elimizga sadoqatli, xalqimizga mehr-muruvvatli, jismonan baquvvat, sog'lom va barkamol etib voyaga yetkazishdek xayrli ishlarda faollik ko'rsatyapti. Tashkilotda ommaviy kasbdagi ko'plab texnik mutaxassislar tayyorlab kelinmoqda. Shuningdek, sportning texnik va amaliy turlarini rivojlantirish borasida ham muayyan ishlar amalga oshirilayotir.

Ayniqsa, bunday jo'shqinlik O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligining 35 yilligiga bag'ishlab "Yagona Vatan, yagona xalq bo'lib, yangi hayot va kelajak yaratamiz!" shiori ostida o'tkazilgan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar hamda sport musobaqalarida o'z ifodasini topmoqda.

Bunga ko'ra, yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashni tashkil etish, sportning texnik va amaliy turlarini rivojlantirish bo'yicha o'tkazilayotgan tadbirlar samaradorligini oshirishga mazkur jamoa ham keng e'tibor qaratyapti.

– Nafaqat malakali kasb egasi bo'lgan, balki jismonan chiniqqan,

ma'naviy yetuk vatanparvarlarni tarbiyalashni ezgu maqsad deb bilgan jamoamiz a'zolarini yurt manfaatiga daxldorlik birlashtirib turadi, – deydi markaz direktori Husan Atabayev. – Xalqimizda "Obodlik ko'ngildan boshlanadi"

degan gap bor. Xalqimiz bu so'zlar mohiyatida, eng avvalo, ko'ngil obodligi, ruh pokligini angelaydi. Bu tushunchalar barchamizni o'z uyimiz, Vatanimizni obod qilish kabi bunyodkorlikka undaydi. Mana shunday bunyodkorona

ruh sababli mamlakatimiz davlat mustaqilligining 35 yilligi bayrami munosabati bilan o'quv binosi ta'mirdan chiqarildi. Tashkilot hududi obodonlashtirilib, "Vatanparvarlar bog'i" tashkil etildi hamda ko'chalarimizga asfalt yotqizildi.

Bundan tashqari, haydovchilikka nomzodlar tayyorlash ko'rsatkichi bir necha barobar ko'payib, "B", "BC", "CE" toifalar bo'yicha haydovchilar tayyorlanib, belgilangan reja ortig'i bilan bajarildi.

Bir necha sport turlari bo'yicha viloyat va respublika miqyosida o'tkazilgan musobaqalarda sportchilarimiz faol qatnashib, umumjamoa hisobida faxrli o'rinlardan birini egalladi.

Sport bilan muntazam shug'ullanishda shart-sharoitlarning mavjudligi, turli seksiyalarning doimiy ishlab turishi ham muhim omil bo'lmoqda. "Havo miltig'idan o'q otish", "Duation", "Triatlon" kabi seksiyalarda o'ttiz nafardan ortiq yosh muntazam shug'ullanib keladi.

Tumandagi turli tashkilotlar, xususan mudofaa ishlari, maktabgacha va maktab ta'limi bo'limlari, Yoshlar ishlari agentligi hamda harbiy qismlar bilan hamkorlikda umumta'lim maktablarida o'tkazib kelinayotgan turli tadbirlar yoshlarimizda harbiy-vatanparvarlik tuyg'ularini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Akbar ALLAMURODOV

Mudofaaga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkilotlarida

Faoliyat SAMARADORLIGI ortmoqda

Kishining o'z tug'ilib o'sgan, kamol topgan joy, zamin, o'lkaga bo'lgan mehr-u muhabbatini ifoda etadigan ijtimoiy va ma'naviy-axloqiy fazilatlar bu vatanparvarlikdir. Shu bois ham bu tuyg'uni yoshlar ongida shakllantirish hamda ularni ona Vatanga sadoqat ruhida tarbiyalash borasida O'zbekiston Respublikasi mudofaasiga ko'maklashuvchi "Vatanparvar" tashkiloti Namangan viloyati kengashi tasarrufidagi Kosonsoy tumani o'quv sport-texnika markazi nodavlat ta'lim muassasasida ham bir qancha ishlar amalga oshirilmoqda.

Bugungi kunda tashkilotda sportning texnik va amaliy turlarini rivojlantirish, to'garaklar ishini yo'lga qo'yish, sport musobaqalarini tashkil etishga ham alohida e'tibor qaratilmoqda. Shu kunlarda markazda "Havo miltig'idan o'q otish", "Yozgi biatlon", "Motokross" va "Karting" kabi sport seksiyalarida mashg'ulotlar olib borilmoqda. O'z navbatida, tashkilot a'zolari nufuzli musobaqalarda ishtirok etib,

yaratmoqda. Bir so'z bilan aytganda, Kosonsoyda sportning texnik va amaliy turlarining ertangi kunidan ko'ngil to'q.

Tashkilot faoliyatining muhim yo'nalishlaridan bir malakali haydovchi mutaxassislar tayyorlashdir. Markazda "B", "BC" toifali haydovchilar tayyorlanayotgan bo'lsa, "C" hamda "E" toifalarga qayta tayyorlash ishlari ham muvaffaqiyatli olib borilmoqda. Buning uchun barcha kerakli shart-sharoitlar

Xususan, bu yo'nalishdagi ishlar ko'lamini yanada yaxshilash maqsadida markaz a'zolari turli davlat va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda faoliyat ko'rsatmoqda. Yoshlarni ijtimoiy foydali va ommaviy vatanparvarlik ishlariga yo'naltirish borasidagi tadbirlar shular jumlasidandir.

sovrinli o'rinlarni egallab kelmoqda. Masalan, yozgi biatlon bo'yicha o'tkazilgan respublika chempionatida ishtirok etgan biatlonchilarimiz Shohida Karimjonova hamda Doniyor Karimjonov yuqori natija ko'rsatib, faxrli o'rinni egalladi. Ayni paytda ellik nafardan ziyod o'smir sport to'garaklariga jalb etilgan. Ular bilan doimiy ravishda tajribali murabbiylar mashg'ulot olib boradi. Bu esa sportchi yoshlarning muntazam shug'ullanishlari uchun qulay imkoniyat

yaratildi. Zamonaviy ravishda barpo etilgan avtodrom hamda turli rusumdagi o'quv-mashq avtomobillari tinglovchilar ixtiyorida. Shuningdek, "Inson" ijtimoiy himoya milliy agentligi tuman bo'limi bilan hamkorlikda olti nafar yosh imtiyoz asosida "B" toifali kurslarda ta'lim olmoqda.

Har qanday qo'lga kiritilayotgan yutuqlar o'z-o'zidan bo'lmaydi. Bunda albatta fidoyi insonlarning munosib hissasi bor. "Vatanparvar" tashkiloti tashkil etilganining 35 yillik bayrami oldidan bunday insonlar nomini birma-bir e'tirof etish o'rinlidir. Xususan, Abduraufxon Abdurahmonov, Mo'minxon Ma'sumov, Qosimjon Hakimov, Yorqinjon Rahimberdiyev, To'xtaxo'ja Muhibillayev, Abduraimjon Dadaboyev, Abdulla Qoraxo'jayev, Bahodir To'laboyev, Mahmudjon Abdurahmonov singari o'qituvchi va amaliy boshqarishni o'rgatuvchi-ustalarning hissasi katta bo'lmoqda.

Bunday fidoyi ustozlar tomonidan olib borilayotgan o'quv mashg'ulotlari bo'lajak haydovchilarning bilim va ko'nikmalari oshishida yana ham qo'l kelmoqda.

Zarifjon G'ANIYEV,
"Vatanparvar" tashkiloti
Kosonsoy tumani O'STM
NTM direktori

Hayot sabog'i

Mavlon partizanning qizi

Momo bir maromda beshik tebratadi. Go'dak esa munchoqdek ko'zlari bilan momosiga termiladi. Qizbibi momo allasiz nevarasi uxlamasligini biladi, shu sababdan mayin ovozda ohista kuylay boshlaydi...

Surat sun'iy intellekt yordamida tayyorlandi

Uning xayolidan bolalik chog'lari, daryo bo'yidagi qishloq, osmon bilan bo'ylashgan haybatli tepaliklar, egri-bugri ko'chalar, pastqamgina loysuvoqli uylar, bir-biriga tutashib ketgan bog'lar, chorbog'lar, to'qayzor-u o'tloqlar bir-bir o'taverdi...

O'shanda Qizbibi o'n ikki yo o'n uch yoshlarda edi. Otasi Mavlon aka brigada boshlig'i bo'lib ishlardi. Epligina qiz ro'zg'or ishlarida onasiga ko'maklashar, tengqurlari bilan dalaga chiqib, g'o'zani yagana, chopiq qilar, kuzda esa bodroqdek ochilgan paxtani hovuchini to'ldirib terardi.

U dalada o'sdi, dala uning sirdoshi, egachisi bo'ldi.

Keyin esa Chimqo'rg'on suv ombori qurilishi bois qishloqdoshlari qatori ularning oilasi ham Jonbo'zsoyga ko'chdi.

Qishloq qizlarining qismati shundaymikan, maktabni bitirishi bilan sovchilar bezorijon qiladi. Qizbibida ham shunday bo'ldi. Keyin to'y.

Baxtiga esa umr yo'ldoshi Eshmirza aka kamsuqum, mehnatkash chiqdi. So'ngra bolalari tug'ildi, shu asnoda turmush tashvishlari ham ko'payib boraverdi.

Ammo Qizbibi ko'pchilik dugonalariga o'xshab uyda o'tirib qolmadi, qishloqda ochilgan traktorlarning kursiga o'qishga kirdi.

O'shanda otasi rahmatli qiziga degandi:

– Traktor degani er yigitlarga uncha yon bermaydi-yu, sen udda qilarmikansan?

Qiz indamadi.

Ota qizida ham o'ziga o'xshash fe'l-atvor borligini,

qaysar ekanini bilgani uchun ichida "otasining qizi-da", deb boshqa so'z qotmadi.

O'sha yili Qizbibi ustoz Kenja traktorchi bilan terim mashinasida tonnalab paxta terib, xirmonga baraka kiritdi. Yil oxirida unga ham mehnati evaziga kattagina pul mukofoti berishganda, ro'zg'orning barakasi deya sigir sotib olishgandi.

Umr degani oqar suv ekan. Qizbibining ham sochiga qirov qo'ndi. Qizbibi yanga, Qizbibi momo bo'ldi.

Darvoqe, uning Uzoq Raim degan chapani, ammo gurunboz qo'shnisi bor edi. To'shakda yotib qolgan chol ko'pincha nabirasidan "bir kelib ketsin", deb uni chaqirtirardi.

Qizbibi ham qariyaning nega uni yo'qlagani sababini yaxshi anglab, kichkina tuguncha yasab borardi.

Aslida Uzoq Raim degani uncha-muncha odam bilan gurunlashishni o'ziga ep ko'rmasa-da, Qizbibi bilan ochilib suhbat qurar, "Seni ko'rsam, otangni ko'rganday bo'laman", deya bot-bot takrorlardi.

Cholning gurguni aylanib, yana Mavlon partizanga borib taqalaverdi.

– Otang qishloqning ustuni edi, – derdi chol salmoqlab. – O'shanda elliginchi yillarning o'rtalari edi. Kunlarning birida qo'shnilaridan biri odamlarga: "Men falon kuni to'y qilaman", deb ovoza qilibdi. To'yga ikki kun qolganda, haligi odam to'yning xarajatlari uchun sabzi sotgani Chiyal bozoriga jo'nabdi. Aksiga olib bozorga sabzi ko'p kirgan ekan. Xullas, to'y egasi ikki kun bozorda qolib ketibdi.

Aytilgan kuni qishloq ahli to'yga deb kelaveribdi. Ahvolning nozikligini ko'rgan otang darhol qo'rasidan ikkita semiz qo'yni olib chiqib, so'ydiribdi-da, to'yni boshlab yuboribdi.

Otangning boshqaruvi bilan to'y binoyidek o'tib, to'y bolalar sunnat ham qilinibdi.

To'y egasi ertasi kechqurun uyiga kelsa, to'y o'tgan, doshqozonlar to'ng'irilgan ekan. Otang ana shunday himmatli, mard odam edi, qizim. Otang besh qiz ko'rди, o'g'il ko'rmadi. Lekin o'g'lim yo'q, deb o'kinmadi, seni o'g'il o'rnida ko'rди.

O'ziyam sun-sumbating o'g'il bolaga o'xshab ketardi sen qurg'urning...

Otangning qashqa oti bo'lardi. Xo'p esli edi, jonivor. Bir yili qishda Qo'shtamg'ali qishlog'idan to'ydan qaytayotgan otangni jarlikda bo'rilar quvlaganda, otining chopqirligi tufayli joni omon qolgandi.

Otang qashqa otni deb qancha zo'ravonlar bilan olishmadi, deysan. Pul, mansab taklif etishdi, do'q-po'pisa ham qilishdi. Qayoqda, Mavlon partizanni yengib bo'larmidi?!

Adashmasam, oltmishinchi yillarning oxirlari edi. Markaziy gazetalarning birida yozuvchi Adham Rahmatning "Qahramon Berdiyev qayerdasiz?" deb nomlangan maqolasi e'lon qilindi. Unda tasvirlangan voqealar otang boshdan kechirgan ko'rgiliklarga o'xshab ketardi. Keyin adib uylariga kelib, otang bilan suhbat qurdi. So'ngra yozuvchining "G'alabaga chorlagan maktub" degan kitobi chiqdi. Asarda otangning partizanlik faoliyatidan qiziqarli lavhalar tasvirlangandi. Hatto otang bilan ikki bora urush qahramoni, mashhur general Fyodorovning uchrashuvi tasvirga tushirilgan hujjatli kinofilm bir necha bor televizorda namoyish etildi.

Ey qizim, otang ham urushda, ham mehnatda fidoyilik ko'rsatgan inson edi. Mavlon oshnamning o'z qo'li bilan ekib, barpo etgan bog'i hozirgacha odamlarga rizq-nasiba ulashmoqda. Bilasanmi, otang xuddi burgutga o'xshardi, mag'rur va qo'rqmas edi. Uning biror yuqori idoraga imtiyoz yoki ko'mak so'rab murojaat qilganini eshitgan emasman.

Holbuki, uning bunga to'la haqqi bor edi.

Axir u bekorga bir qo'lini Belarus o'rmoniga tashlab kelmagandi.

Ay bolam-a, aslida otangda oriyat, sha'n, hamiyat kuchli edi.

Qizbibini qoloq jamoaga boshliq etib tayinlashdi.

Ayolning elga bosh bo'lishi kimlarningdir qitig'iga tegdi shekilli, mayda gaplar, pichir-pichirlar ko'paydi. Biroq Qizbibi mish-mishlarga parvo qilmadi. U xalqimizning "Oshing halol bo'lsa, ko'chada ich", degan maqoliga amal qildi.

Odam bolasining nimalarga qodirligini vaqt ko'rsatar ekan. Jamoa bir-ikki yilda oyoqqa turib, ilg'orlar qatoriga o'tdi.

Uning erishgan yutuqlarida umr yo'ldoshi rahmatli Eshmirza akaning ham ulushi salmoqli edi.

To'g'ri, qiyin damlar ham bo'ldi. Ana shunday paytlarda u otasidan maslahat so'rar, Mavlon bobo esa qizidan o'gitlarini ayamasdi. Kelinining odamlar ishonchini qozonishida qaynotasi Suyun bobo va qaynonasi Qurbon momoning ham hissalari bor, ular nevaralar tarbiyasida ko'makchi bo'ldi.

Qizbibi oz emas, ko'p emas, o'n olti yil brigada boshlig'i bo'lib ishladi. Qolaversa, sakkiz farzandning mehribon onasi, yetti kelinning qaynonasi, o'ttizdan ortiq nabiraning sevikli momosi hamdir.

Ertaga Qizbibi momo mehmonga bormoqchi. Qayerga deysizmi? Albatta, ota uyiga-da. Aytmoqchi, bugun Mavlon boboning chirog'ini kenja qizi Oydinning o'g'li Bobomurod yoqib o'tiribdi.

Fayzli xonadondan mehmonlarning oyog'i uzilmaydi.

Nihoyat, momomiz kuylashdan to'xtadi. Mijjalariga oqqan ko'zyoshni yengi bilan artib, beshikdagi nabirasiga qaradi.

Go'dak allaqachon shirin uyqu og'ushida edi.

**O'rolboy QOBIL,
O'zbekiston Yozuvchilar
uyushmasi a'zosi**

MUASSIS
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MUDOFAA VAZIRLIGI

VATANPARVAR

Tahririyat kengashi:

general-mayor Hamdam Qarshiyev
polkovnik Alisher Ergashev
podpolkovnik Ulug'bek Fattaxov

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin. Gazeta Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti – "Vatanparvar" birlashgan tahririyatining kompyuter markazida sahifalandi.

Bosh muharrir vazifasini vaqtincha bajaruvchi: kapitan Shohrux Saidov

ISSN 2010-5541

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2008-yil 6-iyunda 0535 raqami bilan ro'yxatga olingan.

Telefonlar:

kotibiyat: 55 511-25-90
buxgalteriya: 55 511-25-76
yuridik bo'lim: 55 511-25-72

Navbatchi: podpolkovnik Gulnora Xodjamuratova
Sahifalovchi: Dilnoza Meliqo'ziyeva
Musahhih: Zebo Sariyeva

Buyurtma: V-6191
Hajmi: 6 bosma taboq
Bichimi: A3
Adadi: 32 143 nusxa
Bosishga topshirish vaqti: 14:00
Topshirildi: 14:30

Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar. Gazetaning poligrafik jihatdan sifatli chop etilishiga "IBRAGIMOV RAHIMJON MAXMUDOVICH" YTT mas'ul.

Gazeta juma kuni chiqadi.
Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqq boshlagan.

Nashr ko'rsatkichi: 114.
Bahosi: kelishilgan narxda.

"IBRAGIMOV RAHIMJON MAXMUDOVICH" YTT hamkorlikda "O'zbekiston" NMIU bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.

1 2 3 4 5 6

Manzilimiz: 100095, Toshkent shahri, Olmazor tumani Sag'bon ko'chasi, 382-uy.

@Vatanparvargazetasi_bot
"Vatanparvar" birlashgan tahririyati bilan bog'lanish uchun telegram bot

BIZ HAQIMIZDA

www.mudofaa.uz
t.me/mv_vatanparvar_uz
t.me/mudofaavazirligi
www.mv-vatanparvar.uz
vatanparvar-bt@gmail.uz
mudofaavazirligi
mudofaavazirligi
www.youtube.com/c/UzArmiya